

REVISTA ORTodoxă

Seria a II-a, Anul 3 Nr. 18/iulie 2009

PERIODIC AL EPISCOPIEI GIURGIULUI

REVISTA ORTODOXĂ

Apare cu binecuvântarea P.S. Dr. AMBROZIE - Episcopul Giurgiului

COLEGIUL DE REDACȚIE:

PREȘEDINTE:

**Preasfințitul Părinte Dr. AMBROZIE
EPISCOPUL GIURGIULUI**

REDACTORI:

Pr. Constantin BUGA
- Vicar Administrativ

Pr. Gabriel CHIRCULEANU
- Consilier Cultural

Protos. Teodor ȘERBAN
- Secretar Eparhial

CUPRINS:

Ontologia iconică a omului	
† Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului.....	3
Aspectul ontologic al răscumpărării	
Pr. Prof. Dr. G. Remete.....	5
Sfîntirea creației prin cuvântul și fapta omenească a lui Dumnezeu Cuvântul	
Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae.....	11
Sacrul și istoricul	
Pr. Prof. Georges Florovsky.....	15
Sfinți și sfințenie	
Pr. Asist. Univ. Drd. Beldiman Nieușor.....	17
Ilie, Sfântul care aduce ploaia	
Sursa: Ziarul Lumina.....	20
Dreptcredinciosul Voievod	
Ștefan cel Mare și Sfânt.....	22
Actualitatea Eparhială.	
.....	26
A fost lansată cartea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, La joie de la fidélité (Bucuria fidelității)	
(Bucuria fidelității).....	29
Agenda de lucru a Preasfințitului Părinte Ambrozie - luna iulie 2009	
.....	30
Biserica "Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul" din satul Crucea de Piatră, comuna Călugăreni, județul Giurgiu.	
.....	31

COLABORATORI:

Pr. Asist. Univ. Drd. Nicușor BELDIMAN

Pr. Ing. Drd. Răzvan PETCU

Pr. Prof. Drd. Adrian CAZACU

Editura Eparhia Giurgiului
ISSN: 1843 9810

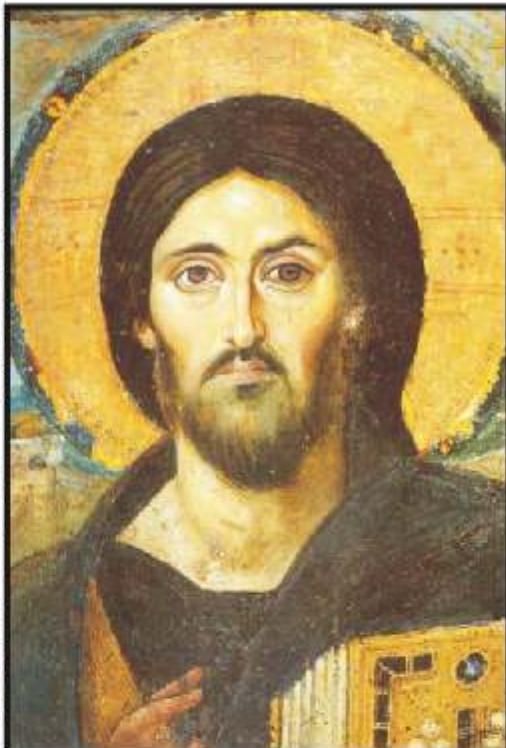
Adresa:

Episcopia Giurgiului, str. Portului, nr. 13,
cod 080015, tel. 0246/214 081
Web: www.episcopiagiurgiului.ro
e-mail: episcopia.giurgiului@yahoo.com

ONTOLOGIA ICONICĂ A OMULUI

Pentru legătura lui Dumnezeu cu lumina creată, omul este veriga în care cele necreate se întâlnesc cu cele create, iar cele create se apropiu de Creatorul lor. Părintele Dumitru Stăniloae arată că „Dumnezeu crează lumea în mod liber pentru a o spiritualiza, pentru a o face transparentă pentru Sine. Dar aceasta o poate face prin om, întrucât a inserat spiritul liber în ea prin om. Prin spiritul uman inserat în lume lucrează spiritul omului, dar în special prin intruparea Sa ca om. Dumnezeu se face cunoscut omului prin conservarea și conducerea naturii, într-un mod adecvat și folositor omului, și prin fapte excepționale de atotputernicie pentru trezirea omului. Dar în toată această operă, El se adresează omului. Omul trebuie să fie prezent măcar pentru a cunoaște această lucrare a lui Dumnezeu în lume. Lumea se dovedește în tot felul că fiind în relație cu omul, fie și numai prin faptul că e cunoscută numai de el.”³

La Sfinții Părinți ai Bisericii, poziția omului în lumea creată este cea a unei demnități împărătești, de ființă ratională, zidită după Chipul lui Dumnezeu. Omul este creator, pentru că c Chipul Rațiunii creatoare a universului, este stăpân, pentru că a fost zidit după Chipul lui Hristos, Care este Domn și Împărat atoatejitor (după cum spune Sfântul Grigorie de Nyssa, „natura lui a fost creată dintru început ca împărăteasă”), este liber, fiind chipul libertății absolute, este responsabil pentru eretice, fiind recapitulare și conștiință a întregii creații, pentru că Arhetipul său, Hristos, este Recapitularea și Mântuitorul a toate. Omul, având suflet și trup, materie și spirit, este, deopotrivă, persoană și natură, persoană care face concretă și revelează natura, pentru că este Chipul Fiului Care este Ipostas personal distinct al ființei unice și indivizibile, comune Tatălui, Fiului și Sfântului Duh.⁴

Pornind de la conștientizarea înăltimii ontologice a omului și înțelegând că, fiind Chipul lui Dumnezeu, omul este chemat la asemănarea cu El, exemplul înțelepciunii omului având putință și darul de a se ridica la atotînțelepciunea lui Dumnezeu se justifică pe deplin. După cuvintele Sfântului Atanasie cel Mare, redate de Nellas, „pentru că ele (creaturile) nu numai să existe, ci să existe bine, a binevoit Dumnezeu că Înțelepciunea Lui să se pogoare la creațuri, ca să se așeze o întipărire oarecare și o pecete a Chipului Lui în toate, pentru că cele făcute să se arate înțelepte și vrednice de Dumnezeu. Fiindcă, aşa cum cuvântul nostru este chip al lui Cuvântului Care este Fiul lui Dumnezeu, aşa și înțelepciunea creată în noi este Însuși Chipul Celui ce este Înțelepciunea Lui; în care (Înțelepciunea creată) având putință de a cunoaște și de a cugeta, ne facem primitori ai Înțelepciunii creațoare.”⁵

În această lumină putem vedea cu ușurință faptul că orice îngrădire a cunoașterii se situează în opozitie cu vocația omului, deopotrivă, dar și responsabilitate. Evidența faptului că progresului științific al omului nu se situează sub semnul arbitrarului și că omul își exercită prin cunoaștere chemarea din propria natură de a se înălța spre atotcunoaștință, relevă importanța afirmării fără cizare a libertății de cunoaștere. Ea face parte din firescul pus de Dumnezeu în făptura Sa. „Pentru crediciosul care privește luerurile teologice, nici un progres sau cucrare tehnică nu reprezintă o uimire. Revelând secretele cosmosului, omul nu face nimic altceva decât să împlinească unul din punctele destinului său, de vreme ce în mod sigur organizarea cosmosului înaintează în direcția umanizării lui.”⁶

De reținut, însă, că desăvârșirea vocației cunoșcătoare a omului se realizează în

comuniunea cu Dumnezeu, în împlinirea chemării la îndumnezeire (*Theosis*), ceea ce nu se limitează la măntuirea numai la modul negativ, al izbăvirii de consecințele păcatului protopărintilor, ci presupune și măntuirea la modul pozitiv, al întregirii existenței iconice e dinainte de cădere. Acesta e elementul care lipsește și cel esențial din aspirațiile umaniste de desăvârșire a omului prin știință, prin cunoaștere, dar prin sine însuși. Întregirea nu poate veni decât din păstrarea și dezvoltarea legăturii omului cu Dumnezeu. Este împlinirea vocației omului de a se asemăna cu Dumnezeu, limpezindu-se mereu prin comuniunea cu Creatorul său, pentru ca și Acesta să-și arate chipul strălucitor în mod desăvârșit în făptura Sa. Această relație convergentă și vie menține înrudirea cu Dumnezeu (F. Ap. 17, 29) și o dezvoltă prin împărtășirea permanentă din puterea transformatoare și formatoarea a modelului divin.

Conștientizarea chemării omului la îndumnezeire îi face pe Părinți Bisericii să nu adopte cu prea mare ușurință viziunea asupra omului ca „microcosmos”, pentru faptul că omul recapitulează tot universul. Pentru ei, măreția omului constă nu în aceea că el este eca mai înaltă existență biologică, „animal rațional, politic”, ci că omul este existență care „a primit poruncă să devină dumnezeu”, după cum se exprimă Sfântul Vasile cel Mare. Omul este astfel un cosmos mare și nou în cel mic și vechi. Măreția omului stă în destinul lui. „Așa cum adevărul și posibilitățile creației materiale se reveleză și realizează în om, tot astfel și adevărul și posibilitățile omului creat se reveleză și se realizează în Dumnezeul Cel necreat. Astfel devine împedite că motivul pentru care omul rămâne și va rămâne pentru știință un mister ține de faptul că el se află dincolo de limitele științei, că în nucleul lui, din cauza constituției sale proprii, el este o ființă teologică”⁵. În afara conștientizării vocației teologice a omului, orice antropologie și oriceumanism sunt cel puțin insuficiente, dacă nu cumva, reducând omul, îl limitează distructiv.

Interpretarea părintelui Georges Florovsky la cuvântul Sfântului Ioan Damaschin că „toate sunt distanțate de Dumnezeu, nu însă prin loc, ei prin natură” arată că distanța ființială între natura divină și cea umană „nu este suprimată în nici un caz, ci este ascunsă oarecum de iubirea infinită a lui Dumnezeu”⁶. Natura creată și cea necreată au între ele o distanță absolută și infinită; dar, peste această prăpastie, bunătatea

lui Dumnezeu a aruncat puntea energiilor necreate. „Tema teologică și cosmologică a energiilor necreate ale lui Dumnezeu și tema antropologică a «chipului lui Dumnezeu» în om se întâlnesc exact în acest punct. Energiile lui Dumnezeu, care susțin, conservă și, în relație cu lumea, au scopul de a o călăuzi spre desăvârșirea ei, dobândesc în om un purtător creat concret: libertatea omului și o direcție concretă (unirea omului cu Dumnezeu Cuvântul). Acesta e conținutul «chipului lui Dumnezeu» în om.”⁷ Această unire, „după lucrare” sau „după energie”, dăruită omului, fără a aboli distanța între natura divină și cea umană, a avut scopul „de a conduce natura umană la unirea ipostatică cu Dumnezeu Cuvântul în Hristos”⁸. Devine astfel împedite că esența omului se află în Arhetipul după care a fost creat și spre care tinde, iar nu în materia din care a fost creat. Este evident că „adevărul ontologic al omului nu se află în el însuși înțeles în mod autonom, în însușirile lui naturale, cum susțin teoriile materialiste, în suflet sau în partea superioară a sufletului, mintea (intelектul) cum credeau mulți filozofi antici, sau exclusiv în persoana omului, cum admit sistemele filosofice personocentriste contemporane, ci în Arhetipul lui. De vreme ce omul este o icoană, existența lui reală nu e determinată de elementul creat din care e făcută icoana, cu tot caracterul iconic pe care-l are însuși «materialul» creat, ci de Arhetipul (Modelul) ei necreat. Omul este înțeles de Părinți în mod ontologic numai ca ființă teologică. Ontologia lui este iconică.”⁹

† Dr. AMBROZIE,
EPISCOPUL GIURGIULUI

Note bibliografice

¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloac, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ediția a II-a, p. 265

² Panayotis Nellas, *Omul - animal îndumnezeit. Perspective pentru o antropologie ortodoxă*, Traducere diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1999

³ Sfântul Atanasie cel Mare apud Panayotis Nellas, op. cit., p. 11

⁴ Panayotis Nellas, op. cit., p. 71

⁵ Ibidem, p. 73

⁶ Georges Florovsky, apud P. Nellas, op. cit., p. 73

⁷ P. Nellas, op. cit., p. 74

⁸ Ibidem, p. 75

⁹ Ibidem, p. 76

ASPECTUL ONTOLOGIC AL RĂSCUMPĂRĂRII

Fспектul ontologic constituie specificul învățăturii ortodoxe despre Răscumpărare. Constituind tocmai esența Răscumpărării și dimensiunea ei reală, problema se pune cu necesitate în teologia creștină, întrucât atinge punctele principale ale învățăturii de credință creștine. În același timp, trebuie să subliniem că acest aspect esențial al Răscumpărării este considerat și dezvoltat numai în teologia ortodoxă, constituind, se poate spune, o "teorie ortodoxă" în asta. Nu este singurul exemplu în care teologia ortodoxă, interpreta fidelă a Sfintei Scripturi, pe linia tradiției primar-creștine și patristice pune în lumină și evidențiază tocmai părțile specifice, fundamentale pe care se sprijină învățătura creștină și care sunt neglijate sau chiar negate de celelalte confesiuni creștine. În acest fel sunt considerate și tratate, de exemplu, și învățăturile privind energiile necreate ale lui Dumnezeu și îndumnezeirea omului.

Astăzi în teologia ortodoxă, cât și în cea catolică și protestantă, învățătura privind Răscumpărarea este strâns legată de concepția despre păcatul protopărinților Adam și Eva și consecințele acestuia asupra fiziei umane.

În ansamblul învățăturii creștine, Răscumpărarea stă în strânsa legătură cu învățătura privind lucrarea energiilor necreate și cea despre îndumnezeirea omului. Ea nu poate fi despărțită de acestea pentru că energiile necreate, Răscumpărarea și îndumnezeirea sunt punctele de greutate pe care se sprijină întreaga istorie a măntuirii omului, de la crearea lui din nimic, dar "după chipul și asemănarea lui Dumnezeu" (Facere 1, 27) și până la îndumnezeirea sa fericită și fără sfârșit din veacul viitor.

1. Necesitatea și aspectele Răscumpărării

Fiecare confesiune creștină și-a formulat doctrina despre Răscumpărare "după chipul și asemănarea" celei privind păcatul strămoșesc. Înțelegând deosebirea lor în doctrină despre acest păcat și consecințele lui, vom vedea apoi limitele și reprezentarea firească, proiectarea acestor deosebiri în învățătura despre Răscumpărare.

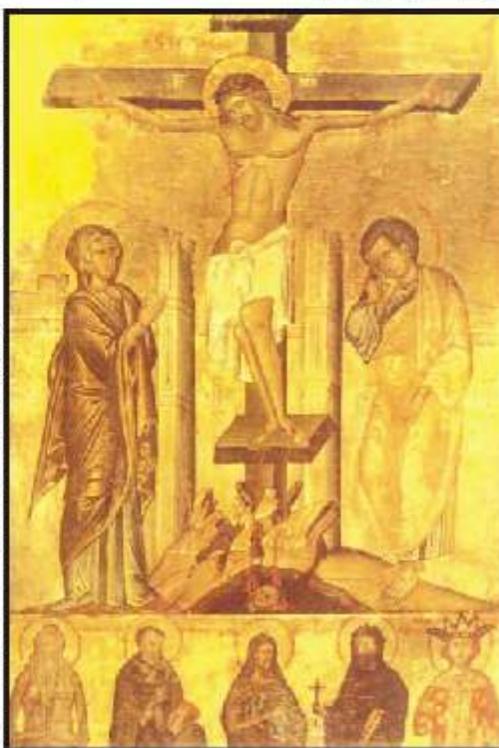
Astfel, după învățătura catolică, vrednicia paradișiacă a protopărinților nu facea parte esențială din firea lor umană, ei erau un dar adăugat ei, un "donum superadditum". Prin păcatul strămoșesc, omul ar fi pierdut numai acest dar supra-adăugat; cu alte cuvinte, n-a pierdut decât ceea ce nu avea. Ființa umană fiind constituită în sine fără acest dar, iar păcatul nefiind o lucrare și o consecință ontologică, nici Răscumpărarea - actul opus acestui păcat - nu va fi o lucrare ființială umană, o refacere ontologică, ci o

învrednicire de a recăpăta acel dar pierdut.

Teologia protestantă, la extrema opusă catolicismului, socotind că starcia paradisiacă lăinea exclusiv de fizica umană, vede în păcatul strămoșesc pervertirea moral-volitională completă, distrugerea totală a "chipului" divin din om. În consecință, fiarea umană nu mai poate fi refăcută la vrednicie ei inițială, în condițiile vietii istorice, de nimene. Nici Răscumpărarea înfăptuită de Mântuitorul Hristos nu ar fi avut deci, după teologia protestantă, vreo influență asupra fiziei omenești în esență ei, nici măcar o influență morală în sensul acelui "imitatio Christi" din teologia morală catolică. Răscumpărarea ar consta numai în suportarea de către Iisus Hristos a îndreptățirii mămăi a Tatălui, în locul omenirii întregi; cel care-și exprimă adeziunea, prin credință, la acest act măntuitor dobândesc în chip exceptional și declarativ o "haină a dreptății", acoperitoare - dar nu dizolvatoare - a păcatelor, mai mult un semn de recunoaștere care-i va îndreptați apoi să fie integrați în viața viitoare, în categoria celor măntuiniți.

Conform învățăturii ortodoxe, intemeiată pe mărturirile scripturistice, omul a fost făcut de Dumnezeu "după chipul și asemănarea Sa" (Facere 1, 27), având, deci, într-o formă mai mult sau mai puțin inteligibilă, hartul divin ca un dat ființaj originar și intentionat, cu scopul expres al dobândirii nemuririi și desăvârsirii, deci al îndumnezeirii, după cum spune înțelepciunea lui Solomon: "Dumnezeu a zidit pe om spre nestricăciune și l-a făcut după chipul ființei Sale" (Int. Sol. 2, 23). Această înțelegere este unitară peste tot în Sf. Scriptură, cum ne arată și mărturisirea Sfântului Ap. Pavel, că omul este "chipul și măricea lui Dumnezeu" (I Cor. 11, 7).

Starca de vrednicie paradisiacă este exprimată nuanțat de Sf. Părinți, care îi reliefăază aspectul văzut și mai ales esența dinamică: "Adam a fost zidit cu un trup nestricăios, dar material și încă nedeplin duhovnicesc. și a fost așezat de Făcătorul ca un împărat nemuritor în această lume nestricăcioasă". Păcatul strămoșesc a fost o degradare ontologică umană și o catastrofă cosmică care a antrenat întreaga lume animală și chiar stihile împotriva omului, după mărturia Sfintilor Părinți. Dar tocmai pentru că degradarea nu a fost totală, pentru faptul că animalele mai recunosc ceva din "chipul" lui Dumnezeu în om, "Dumnezeu... rânduind de mai înainte viață și refacerea lui din nașterea din nou, prin nașterea Fiului lui Dumnezeu... oprește pornirea tuturor făpturilor și le supune îndată omului pe toate, ca și înainte.... "Chipul" divin s-a alterat, dar nu s-a distrus, căci imediat după cădere în păcat, Sfânta Scriptură

vorbește din nou despre stăpânirea omului asupra pământului (Facere 9, 1-2) și expres de păstrarea "chipului" divin: "De va vârsa cineva sânge omenesc, săngele acelui de mâna de om se va vârsa, căci Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său" (Facere 9, 6).

În lucrarea și pronia generală a lui Dumnezeu, Răscumpărarea este cuprinsă în planul mai mare al lucrării energiilor necreate. Lucrarelor, ca o împărtășire reală, dintotdeauna a lui Dumnezeu către om ne lămurește în ce fel s-a menținut necontenit "chipul" lui Dumnezeu în omul care nu s-a răzvrătit, nu s-a opus total lui Dumnezeu. Răscumpărarea n-a fost decât momentul, partea cea mai favorabilă, cea mai profundă și mai intimă, mai completă a lucrării energiilor necreate, proiectată de altfel din planul veșnic al lui Dumnezeu. Conform lucrării energiilor necreate, este de neconceput ca tocmai în acțiunea cea mai profundă și fundamentală a lui Dumnezeu asupra omului - Răscumpărarea - să lipsească eficiență ontologică. Ea nu putea lipsi de aici pentru că acțiunea lor înfrărește permanent asupra omului prin "chipul" divin original, pentru că istoria măntuirii nu este decât calea anume folosită de lucrarea divină pentru a-l învoi, a-l reface, a se apropiă și împriopria omului și, în sfârșit, pentru că scopul final al lucrării lor este tocmai unirea desăvârșită - după har, din partea Dumnezeirii și după fire, din partea omenească - cu firea umană, aceasta fiind, după vizionarea apostolului "Hristos, totul în toate" (Efes. 1, 10).

Pentru că teologia catolică și cea protestantă contestă existența vreunui aspect ontologic în Răscumpărare, este necesar să ne reprezentăm întâi Răscumpărarea în toate aspectele ei, în cele trei confesiuni creștine.

Teologia catolică, contestând efectul slujirii arhiești a lui Iisus Hristos asupra firii omenești a Lui și socotind-o numai o lucrare de satisfacere a onoarei lui Dumnezeu, consideră că Răscumpărarea are două aspecte: aspectul de jertfă, adusă de Hristos în numele tuturor oamenilor și aspectul recapitulativ, prin care înțelege o legătură mystică cu Hristos, noui Adam, dar fără un conținut real, ontologic. Cele două fețe ale Răscumpărării sunt înțelese în spirit juridic, penal, reductiv, fără o influență transformatoare ființial. Aspectul ontologic lipsește din teologia catolică, intruparea fiind concepută ca separată de Răscumpărare.

Trebue să remarcăm faptul că, în zilele noastre, teologia catolică mai nouă - prin L. Richard, Henri de Lubac, Yves Congar, Hans Urs von Balthasar și alții - nu se mai mulțumește cu vechea înțelegere juridică a Răscumpărării, tinzând spre dimensiunca ei completă și căutându-i un conținut răscumpărător real, ființial.

Teologia protestantă rămâne la un singur aspect, cel de jertfă, prin suportarea mâniei juste a lui Dumnezeu de către Hristos, în numele oamenilor. Aspectul recapitulativ nu este conceput, intrucât Hristos nu-i măntuiește pe oameni recapitulându-i în Sine, ci se substituie lor pentru a-i măntui, conform teoriei protestante a "eruției ca substituție".

Aspectele Răscumpărării văzute în teologia catolică și cea protestantă sunt incomplete, parțiale. Învățătura ortodoxă mărturisește și ea aspectul de jertfă împăcuitoare al Răscumpărării și poate acceptă suportarea mâniei părintești de către Măntuitorul în sensul paulin după care El s-a făcut "păcat" și "blestem" pentru noi (II Cor. 5, 21), purtând adică păcatele omenirii. Dar acestea sunt numai o față, o parte a faptului

Răscumpărării. Iar a nu vedea aici întregul înseamnă a neglijă chiar conținutul. Răscumpărarea înseamnă, în primul rând restabilirea comuniunii cu Dumnezeu, acul prin care devenim "părtăși dumnezeieștii firi" (II Petru 1,4). Acțiunea răscumpărătoare a Măntuitorului se manifestă în trei direcții (Ivrei 5, 17) : spre firea Sa umană, spre oameni și spre Dumnezeu. Cele trei aspecte se întrepătrund și se determină reciproc: "...direcția spre oameni a lucrării Sale măntuitoare nu e decât o prelungire a lucrării măntuitoare asupra firii Sale omenești. Chiar în lucrarea asupra firii Sale implicată intenția prelungirii ei asupra celorlați oameni și a slăvirii lui Dumnezeu prin eliberarea lor de păcat și prin umplerea lor de viață dumnezeiască din Sine". Fără aspectul ontologic, aspectul recapitulativ și cel de jertfă ale Răscumpărării nu au conținut. Numai prin înnoirea și ridicarea calitativ-ontologică a propriei Sale firii umane și recapitulează Hristos pe oameni în Sine, numai așa are rost aspectul recapitulativ. Căci Hristos n-a venit să recapituleze în Sine firea umană degradată; El a venit să restaurze la un nivel superior această fire și să-i recapituleze pe oameni tocmai pentru a le împărtăși această nonă calitate, Sfintenia. Firea recapitulată și sfintită prin prezența lui Dumnezeu în ea. și aspectul de jertfă al Răscumpărării stă în legătură cu aspectul ontologic. Măntuitorul se oferă și ne oferă ca jertfă Tatălui nu ca fire umană nedeterminată sau degradată, ci ca fire sfintită prin ascultare, patimi și moarte, aptă de menirea atât de înaltă a urcării la Dumnezeu. Orice jertfă primește o calitate nouă prin predarea și oferirea ei totală. Starea de jertfă este tocmai ieșirea din starea obișnuită a unui lucru (și mai ales a unei persoane) pentru a fi oferit lui Dumnezeu. Dacă o jertfă obișnuită dobândește o calitate nouă, cu atât mai mult a dobândit o ascenție calitate firea umană a lui Hristos prin jertfa Lui.

Cele trei aspecte ale Răscumpărării se determină și se completează reciproc, pentru că Răscumpărarea este o lucrare unică, unitară și indivizibilă. A vorbi de aspecte distincte în faptul Răscumpărării înseamnă a face numai o distincție logică.

Tradiția ortodoxă a mărturisit permanent toate cele trei aspecte ale Răscumpărării. În învățătura ortodoxă nu fost posibile niciodată explicații ale jertfei ca "satisfacție oferită de Hristos Tatălui" sau ca "răscumpărare de la diavolul", precum se afirmă în teoriile catolice respective. Prevăzând parțial inconsistenta și ne-evlavia unei asemenea cugetări, Sf. Grigorie de Nazianz scria (deja în secolul IV) : "Sâangele vârsat pentru noi, sâangele preascump și slăvit al lui Dumnezeu, acest sânge al Jertfitorului și al Jertfei, pentru ce s-a oferit ?... Dar dacă acest preț e oferit Tatălui, ne întrebăm mai întâi, pentru care motiv ? Nu Tatăl ne-a ţinut în robie. și apoi pentru ce sâangele Unicului Fiu ar ii plăcut Tatălui, care n-a vrut să primească pe Isaac, cel oferit ardere de tot dc Avraam... ? Nu este evident că Tatăl acceptă jertfa, nu pentru că El pretindea sau avea nevoie de ea, ci din economie trebuie ca omul să fie sfinit prin omenirea lui Dumnezeu ?". Sf. Grigorie surprinde aici tocmai caracterul lucrător ontologic al săngelui jertfit al lui Hristos. Sâangele lui Hristos nu aduce o răscumpărare exterioară, în afara lui. Actul este identic aici cu continuu actului.

Invățătura ortodoxă privind aspectul ontologic a fost desemnată ca un "antropocentrism haric", termen care nu se vrea absolut, ci doar evidențiază faptul că obiectul

harului Răscumpărării este omul, prin Iisus, noul Adam.

Cele trei direcții ale Răscumpărării sunt cuprinse într-o unitate firească în cele trei forme de slujire a Mântuitorului (Arhiepiscop, Profet și Împărat) pentru că decurge în chip firesc din Persoana Fiuului lui Dumnezeu care S-a intrupărat. Unitatea lor este dată de subiectul lor, Dumnezeu-Omul cel unitar în persoană și lucrările Sale, conform dogmei calcedoniene. Aspectul ontologic al Răscumpărării afirmă tocmai această dogmă, iar respingerea lui înseamnă neînțelegerea ei.

2. Intruparea Mântuitorului, începutul Răscumpărării noastre

Intruparea, ca început al Răscumpărării, definește și determină întreaga lucrare de răscumpărare a firii omenești ce urmează după ea. Firea omenească poate fi înnoită prin ascultare, pătimiri, jertfă și moarte pentru că deja prin intrupare primise puterea întăritoare a energiilor firii divine, în virtutea unirii firilor într-un singur ipostas, un singur subiect.

Un fapt fundamental care arată că intruparea este într-adevăr începutul Răscumpărării este voarea ei în planul veșnic al lui Dumnezeu. Sf. Petru spune că "mielul nevinovat și nespurcat care este Iisus" a fost "cunoscut mai înainte de întemeierea lumii" (I Petru 1, 19-20), aceasta fiind "aina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută" după Sf. Ap. Pavel (Col. 1, 26). Rostul intrupării și al întregii Răscumpărări nu este numai de a șterge păcatul lui Adam; însemnând ridicarea reală a firii omului, ea măsoară întregul sfat veșnic al lui Dumnezeu asupra omului. Aina intrupării "circumscrise toate veacurile și descoperă sfatul suprainfinit al lui Dumnezeu... Fiindcă pentru Iisus sau pentru aina lui Iisus au primit toate veacurile și cele aflătoare înăuntruveacurilor începutul existenței și sfârșitul în Iisus". Deci și a spune că intruparea înseamnă întreaga menire, întregul destin îndumnezeitor al omului, este prea puțin; ea înseamnă înscrierea deplină a iubirii și lucrării lui Dumnezeu în afara Sa, a rațiunii divine în făpturi și a unirii depline cu ele. Scopul din veșnicie al intrupării este expres ontologic: "făptura modelată de El a fost readusă, conformă și concoronală Fiului".

Această dimensiune universală, grandioasă și atocuprinzătoare, exprimată și de Sf. Ap. Pavel (Efes. 1, 9-10) o detaliază fidel cugetarea patristică precizând că noi "fiind rânduți înainte de veacuri să fim în El ca membre ale Trupului Său, El a armonizat și a articulat natura noastră în El însuși, în Duhul, după modul sufletului față de trup și a condus-o spre măsura vârstei dumnevoicești și a propriei Sale pliniri".

Intruparea ca act organic de prefacere și îndumnezeirea omului este mărturisită într-un glas de Sf. Părinti și întreaga tradiție a Bisericii, învățătura și teologia lor este împedecă și concisă: "Dumnezeu s-a făcut om pentru ca omul să devină Dumnezeu", și anume "să devin eu atât de mult dumnezeu, pe căt s-a făcut Acela om". Îndumnezeirea, înnoirea organică a omului este reală, căci, după mărturisirea Sfintei Scripturi, "din plinătatea Lui noi toți am luat și harpeste har" (Ioan 1, 16) și "dacă este cineva în Iisus, este făptura nouă" (II Cor. 5, 17). Sf. Ioan și Sf. Pavel se exprimă propriu, nu metaforic, altfel hristologia paulină nu-ar avea nici un înțeles, nici un conținut.

Dacă intruparea Mântuitorului înseamnă chenoza Fiului lui Dumnezeu (Filip. 2, 7) atunci reversul firesc al chenozei trebuie să fie îndumnezeirea omului, după cum spune Sf. Ap. Pavel: "că fiind El bogat s-a făcut sărac, ca să vă îmbogăți prin săracia Lui" (II Cor., 8, 9). Aceasta nu este decât exprimarea dogmei calcedoniene, cheia înțelegерii întregii hristologii, soteriologiei și spiritualității creștine. Ridicare și înduhovnicirea firii omenești prin intrupare este treapta superioară a actualizării "chipului" lui Dumnezeu în om.

În ipostasul Iisus, armonizarea, unificarea și comunicarea sufletului cu trupul - existentă în orice ipostas uman - este infinit ușurată pentru că, pe când în ipostas omenește "adâncimea sinei pătrunde în infinitatea dumnezeiască ca în ceva străin de ea însăși, ipostasul lui Iisus are o extindere de altă lărgime și adâncime... iar sinea Sa nu pătrunde în Dumnezeu cel infinit ca în ceva străin, ci El însuși este prin sinea Sa și Dumnezeu cel infinit". Prin comunicarea firilor în ipostasul lui Iisus, voinea noastră umană devine voinea Fiului lui Dumnezeu care o va întări în mod inevitabil: "Iisus restabilește natura umană în conformitate cu ea însăși".

Continutul regenerator al înnoirii firii umane în Iisus îl constituie reactualizarea "chipului" divin. Firea omenească slăbită și bolnavă a fost vindecată. Realitatea organică a acestei vindecări este exprimată de Sf. Părinti în termeni aproape biologici, pentru că indica astfel profunzimea transformării întregii firii omenești, trup și suflet. "Cuvântul... s-a pogorât, s-a intrupat, s-a făcut om, a pătimit toate acestea și multe altele pentru el, pentru că să-l izbăvească de moarte și de stricăciune și să-l facă fiu al lui Dumnezeu și dumnezeu, asemenea Lui".

A spune că intruparea este răscumpărătoare înseamnă și a afirma că ea a înfăptuit o răscumpărare ontologică. Intruparea este nu numai începutul Răscumpărării noastre; pe contumitul ei răscumpărător stă întreaga istoria mântuirii și destinului omenești și chiar întreaga iconomia Fiului lui Dumnezeu, adică întreaga viață extratrinitară, căci această se rezumă concis în intrupare.

3. Eficiența ontologică a ascultării, patimilor și morții Mântuitorului asupra firii sale umane

Nu numai intruparea sau jertfa Mântuitorului au avut o eficiență ontologică asupra firii Sale omenești. Întreaga Lui viață istorică, de ascultare și slujire, a însemnat o încercare și o întărire a firii omenești, care a trecut și a învins prin toate. El s-a făcut asemenea nouă, afară de păcat, "pentru ca trecând prin toate stările noastre, să reintemeieze și să-l restaureze pe primul om și, prin el, pe toți cei care s-au născut și se nasc din el, asemenea unei insărcinări care-i are în sine".

Ascultarea, slujirea și împlinirea poruncilor are, în general, un efect asupra oricărui om, pentru că legătura lui Dumnezeu nu e o simplă formă care stă detașată de fizica noastră, ci ea e prezentă în fire. Împlinirea poruncilor are o eficiență imediată asupra firii mai ales prin faptul că aici porunca se identifică cu Legătorul. Porunca este Dumnezeu și împlinirea ei înseamnă dobândirea lui Dumnezeu. De aceea cugetarea patristică spune că "Dumnezeu se află ascuns în poruncile Sale". După cum corupția firii omenești a fost consecința neascultării lui Adam, tot așa "Iisus, prin împlinirea a toată dreptarea" (Matei 3, 15) se face "pârgă rezidirii și nemuririi noastre

intru nesticăciune". Ascultarea lui Hristos are o eficiență sporită și prin faptul că ea este desăvârșită, este completă.

Prin ascultarea Sa desăvârșită, Hristos a întărit firea umană, ridicând-o deasupra afectelor naturale. Căci, prin căderea în păcatul strămoșesc, firea omenească a primit și partea pătimitoare a afectelor, slăbiciunile naturale ale fizic: foamea, setea, frigul etc., nepăcătoase prin ele însele. Aceste afecte le-a avut și Mântuitorul Hristos, Dumnezeu desăvârșit, dar și om desăvârșit.

Aspectele se rezumă în senzațiile de placere sau de durere. Plăcerea senzuală, conținând în ea păcatul neascultării, care e un rezultat al voinei, este păcătoasă. Durerea nu este prin ea însăși un păcat, ci numai o urmare a păcatului, pentru că nu e rezultat al voinei. În urma slăbirii fizice și supunerii ei sub cele două afecte, întreaga viață omenească a devenit o învărtire fără scăpare în cercul vicios placere-durere, al căruia sfârșit nu putea să fie decât moarte, ultima durere. Originea și desfășurarea acestui cerc este exprimată astfel de Sf. Maxim Mărturisitorul: "După cădere, toti oamenii aveau în mod natural placerea ca anticipație a venirii lor pe lume și nici unul nu era liber de nașterea pătimășii prin placere. De aceea toți plăteau în mod natural durerile ca pe o datorie și ca pe o datorie suportau moartea de pe urma lor, și nu se afla chip de scăpare de placerea nejustificată".

Prin nașterea Sa din Fecioara, Iisus Hristos n-a intrat în acest cerc vicios. Fiind fără de păcat, El n-a avut în nici un fel placerea păcătoasă, în schimb a asumat durerea, nelegată de placere. Durerca lui nu mai chema placerea, precum se petreceea în mod necesar în firea celorlalți oameni. Cu aceasta, în El s-a întrerupt neîncetata transformare a plăcerii în durere și durerii în placere. Hristos a asumat durerea ca pe-deapsă a păcatului pentru că, "suferind pe nedrept, să desfășeze obârșia noastră din placerea necuvînătă care ne tiraniza firea; căci moartea Domnului n-a fost o datorie plătită pentru necastă obârșie din placere ca la ecilalți oameni, ci mai degrabă o putere opusă acestui obârșii".

Mijlocul prin care a suportat durerea întărinind firea a fost voinea. Căci acceptarea sau respingerea păcatului o face decizia voinei. Prin circumscrirea fizicei omenești în ipostasul divin, Mântuitorul "a pus hotare fizicei ca entitate supusă unor necesități... Unind rățuna fizică cu modul mai presus de fire al activării ei, El a păstrat rățuna fizică, dară ridicat-o în planul flexibil al libertății; a făcut-o să nu se mai simtă singură, de sine, ei invadată de puterile dumnezeicești". Deosebirea între voineță umană a lui Hristos și voineță oamenilor în general este acela că, dacă voineță oamenilor este gnomică (după expresia Sf. Maxim Mărturisitorul) - fie dând frâu liber unui afect, fie intensificându-l - voineță naturală a lui Hristos nu putea fi gnomică, datorită faptului că subiectul fizicelor în ipostasul Hristos era Fiul lui Dumnezeu. A considerat că Hristos ar fi putut avea o voineță arbitrară înseamnă a crede că ar fi avut "o voineță neștiințoare, ezitantă și în conflict cu El însuși". Reală și naturală, voineță umană a lui Hristos este în același timp sfântă și sfîrșitoare, acționând adică drept, curat și sfîrșind firea umană prin acțiunea ei. Prin aplicarea voinei Sale sfintă asupra fizicei omenești, "puterea aceasta lucrează neschimbabilitatea sufletului (adică a voinei), a tuturor puterilor sufletești, n.n.) și nesticăciunea trupului, prin dispozitia, identică a voii spre ceea ce-i bun prin fire, în cei ce se străduiesc cu fapta să cinstescă harul". Se exprimă aici profund întărirea și fixarea definitivă în hine a voinei în firea omenească de

către Mântuitorul Hristos.

Împrejurarea concretă în care voineță omenească este pusă în față plăcerii sau a durerii este ispita. Prin suportarea și biruirea ispitelor plăcerii și apoi ale durerii și-a afirmat și Mântuitorul fermitatea și întărirea voinei. Ispitirea lui a fost posibilă tocmai datorită faptului că având latura pătimitoare prin firea umană, aceasta era un semn de slăbiciune pentru diavol, care o credea terenul unei posibile intervenții. Evidențind sensul profund al versetului de la Coloseni 2, 15 ("El a dezbrăcat domniile și puterile și le-a dat pe față cu hotărâre, biruind asupra lor prin cruce"), Sf. Maxim arată că, puterile rele (diavolul) "și-au aruncat și asupra Lui momeala", prin ispитеle plăcerii, crezând că aceasta își va urma cursul avut până acum în firea omenească; adică "prin patima cea după fire (afecele) să-și nălucească patima cea împotriva fizicii" (păcatul cu voia). Mântuitorul a îngăduit această ispitiere pentru că, în acest fel, "le-a prins în propriile lor violențe (adică în iluzia că firea și voineță umană e slabă și va ceda; ceea ce nu era adevarat, omul fiind acum și Dumnezeu, n.n.) și prin aceasta le-a dezbrăcat, alungându-le din fire". Iar ultimele încercări ale fermității și definitivării voinei Mântuitorului au fost cele prin durere, îndeosebi cele ale sfintelor patimi, pe cruce. Suportând ispita durerii până la capăt și forțele răului "desertându-și deplin în El veninul stricăios al răutății lor, i-a ars ca printre-un foc, nimicindu-l cu totul din fire".

Cunoșcând hristologia și soteriologia Sfintilor Părinti - aici, a Sfântului Maxim Mărturisitorul - ne încredințăm împede că învățătura privind aspectul ontologic al Răscumpărării nu este o "teorie ortodoxă" frumoasă și prea optimistă, ci mai degrabă că noi nu ne-am ridicat încă la înălțimea, optimismul și adevărăratul sens al Sfintei Scripturi, assimilat organic și exprimat fidel de teologia patristică.

Suferința acceptată din înbire pentru cineva, intensifică enorm comunicația între persoane, le potențează și le modifică însușirile. "Suferința îspășitoare este o harismă", purtând în ea "vindecarea și înnoirea". Acest conținut calitativ de mare forță și înnoire al suferinței îspășitoare pentru altul provine din însușirile și misterul de nepătruns al forțelor spirituale ale persoanei, căci Persoana Supremă este însuși Iubirea pentru altul.

Cu totul superioare sunt deci efectele sfintelor patimi asupra fizicei umane a Mântuitorului. Rezistența, puterea cu care El a acceptat și a suportat durerile, asumând jertfa, a pătruns deplin firea Sa umană de forță spiritului și-ai adus o reală vindecare. Sf. Ap. Pavel spune că "omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului" (Rom. 6, 6) și "întru această voineță (a lui Hristos) suntem sfintiți prin jertfa trupului lui Hristos, o dată pentru totdeauna" (Efes. 10, 10). Iar Sf. Ap. Petru afirmă că Hristos, purtând "păcatele noastre în trupul Său pe lemn... Cu rănilor Lui ne-am vindecat" (I Petru 2, 24). Referindu-se la versetul de la II Cor. 5, 21 ("Hristos s-a făcut pentru noi păcat, ca să dohândim întru El dreptatea lui Dumnezeu"), Sf. Maxim precizează conținutul acestui "păcat" și lucrarea lui Hristos asupra lui: "Luând deci Domnul osându accastă a păcatului meu liber ales, adică pătimirea, stricăciunea și moartea cea după fire, s-a făcut pentru mine păcat,... ca să osândească păcatul și osânda mea din voie și din fire, scoțând în același timp din fire păcatul, pătimirea, stricăciunea și moartea". Ceea ce a luat Hristos n-a fost păcatul ca act - căci nu putea păcătui - , ci urmarea ontologică a păcatului,

alterarea firii omenești.

Jertfa Mântuitorului a însemnat o sfîntire a firii Sale omenești chiar prin faptul că Mântuitorul s-a predat Tatălui pe Sine însuși ca jertfă supremă. Orice victimă se sfîntește prin faptul că e adusă jertfă; prin închinarea jertfei spre Dumnezeu se stabilește o legătură între credință jertfitorului și primitorul sfânt al jertfei (care este însuși Dumnezeu). Această legătură sfîntește jertfa. Aducându-Se pe sine însuși jertfă, ca victimă și Arhiereu în același timp, Hristos și-a sfîntit firea omenească pe care a înfățișat-o apoi la Tatăl, căci nimemi nu poate intra la Tatăl decât în stare de jertfă curată. Mântuitorul însuși a mărturisit chiar înaintea jertfirii Sale: "Eu pentru ei Mă sfîntesc pe Mine, ca și ei să fie sfîntiți în adevăr" (Ioan 17, 19).

Jertfa lui Hristos a adus împăcarea cu Dumnezeu (Efes. 2, 14-16), însă împăcarea nu constă numai în cinstirea adusă lui Dumnezeu, căci am fost împăcați "în trupul cărниi Lui, ca să vă pună înaintea Sa sfînti, fără de prihană și nevinovații" (Col. 1, 22). Jertfa este împăcare pentru că restabilește comuniunea, iar comuniunea restabilită între om și Dumnezeu are un conținut; ea înseamnă "atât firea omenească restabilită din egoismul ei, cât și iubirea lui Dumnezeu manifestându-Se neîmpiedicată în voința ei de a împodobi pe om cu darurile ei". Și, după cum spun unii teologi romano-catolici mai noi, "sângelul lui Iisus este mântuitor, potrivit Epistolei către Evrei a Sfântului Pavel, potrivit Evanghelici după Ioan și Epistolei I a Sfântului Ioan, nu ca fiind cel ce a fost vîrsat atunci pe Golgota, cum a fost atât de răstălmăcit în "soteriologia clasică" (adică romano-catolică, n.n.), ci pentru că e mântuitoare comuniunea cu Iisus cel viu de acum (pentru că această comuniune are un conținut real, esențial, ce privește firea omenească, n.n.), desigur, întrucât este Cel răstignit și inviat în identitatea Lui". Cu alte cuvinte, mântuitoare nu este jertfa în expresia ei exterioră de satisfacție, ei în expresia ei interioară de comuniune.

Crucica Mântuitorului n-a fost decât prilejul dat firii Sale omenești de a se întări. Acceptarea și suportarea ei până la capăt arată tăria firii omenești a lui Hristos, tărie care privește de acum întreaga fire omenească. Suportând încercarea, firea omenească nu se distrugă, ci se afirmă și se restaurează, de aceea zic Sfinții Părinti că, prin patimii, Hristos "ne-a redat pe noi noua însină, arătându-ne ce am devenit"; adică, ne-a redat firea eea adevărății, sănătoasă, întregă, fermă, eliberată de sub jugul afecelor și nc-a arătat ce poate deveni și cum arată Omul (nu omul!) în firca lui desăvârșită.

Patimile și jertfa Mântuitorului au culminat în moartea Sa pe cruce, care este suprafața durere asumată și biruită, dar și suprafața jertfă, pentru că prin ea Hristos s-a predat în întregime Tatălui, cu toata ființa Sa, cum a mărturisit El însuși: "Părinte, în mâinile Tale încredințez sufletul Meu" (Iacob 23, 46).

Întrucât Hristos era fără de păcat, El nu trebnia să moară, pentru că moartea, ea "plată a păcatului" (Rom. 6, 23) (Iacob 1, 15), arc stăpânirea numai asupra celor ec-l slăvesc. De aceea, moartea Lui este o asumare voluntară a morții noastre, tocmai pentru a o birui pentru noi, pentru firea noastră. "Nu prin propria moarte (pe care n-a avut-o, fiind viață) a depus corpul, ci a primit-o pe cea a oamenilor, ca pe a acces-tora venită în trupul Său să o nimicească". Teologia patristică exprimă profund adevărul că moartea Mântuitorului, ca opus al morții

obișnuite din firea omenească și afirmare a vieții cea după Dumnezeu, înseamnă viață, ("Fiindeș Eu îmi pun viață Mea ca iarăși să o iau", Ioan 10, 17), că omorârea morții-păcat ca act extern și vindecarea stricăciunii produsă de moarte, ca și conținut, sunt într-un mod atât de necesar unite într-un singur act, că una fără alta nu se poate: "S-au petrecut amândouă minunile în același act: moartea tuturor s-a înfăptuit în trupul Domnului și moartea și stricăciunea au fost desființate din pricina Cuvântului co-existent".

Moartea Sa nu este numai un omagiu, o cinstire adusă lui Dumnezeu pentru împăcarea cu lumea. Rostul pentru care au inviat unii oameni o dată cu ridicarea din morți a Mântuitorului, a fost nu de a evidenția realitatea sau măreția învierii Sale prin semne grandioase exterme, ci a arăta că învierea aceasta împărtășește tuturor oamenilor puterea și lumina ei. Învierea îi privește pe toti oamenii: Hristos "procură și dă fiecăruia biruința asupra morții, ajutând pe fiecare din cei ce au credință în El și poartă semmul crucii, să o slăbească".

Coborârea Lui în mormânt nu este o slăbiciune, nu este firea omenească distrusă, ci afirmată. Ea este un act de putere; Mântuitorul se pogoară ca un Biruitor "întru cele mai de jos ale pământului" pentru menirea de "a-i face pe cei legați slobozi". Prin puterea de răbdare a morții și trecerea biruitoare prin ea, firea umană a Mântuitorului s-a făcut aptă de dobândirea ultimei puteri menite ei: învierea. Aceasta n-a mai fost, însă, numai urmarea ascultării și a jertfei, a întăriri firii. Ea nu mai este rezultatul creșterii organice a firii omenești, expresia puterii ei; firea doar s-a făcut aptă organic pentru a-l primi, însă ea este darul expres al lui Dumnezeu. Aceasta este legătura între crucea și învierea Mântuitorului Hristos.

4. Învierea și înălțarea Domnului la cer, o nouă treaptă a firii umane

La vecheria din Vinerea Mare, în momentul pomenirii morții Mântuitorului pe cruce, se cântă deja primul imn al învierii: "Mirul celor morți li se cuvine, dar Hristos stricăciunii s-a arătat străin". Trupul lui Hristos a suportat patimirile și chiar moartea, dar nu putea fi atins de descompunere, din cauză că ipostasul lui era același cu cel al firii divine. Fiul lui Dumnezeu nu putea îngădui descompunerea firii pe care a asumat-o, așa cum mărturisește cântarea a 6-a din canonul Sămbetei Mari: "Măcar că templul Trupului Tău a fost străpuns în ceasul patimirii, chiar și atunci ipostasul dumnezeirii Tale și trupul Tău erau una", îndrăzneind să intre în firea umană a Mântuitorului, învățând să-aflat în fața ipostasului divin, în fața focului Dumnezeirii înaintea căruia nu putea exista și astfel a fost mistuită.

Moartea lui Hristos are o dimensiune transformatoare asupra firii măntuite. Iconografia ortodoxă îl reprezintă pe Mântuitorul, înainte de înviere, căleând în picioare porțile iadului și eliberând pe Adam și Eva. Moartea lui Iisus a fost trecerea spre înviere pentru că n-a mai fost moartea care osândește firea pentru păcat, ci mijlocul suprem prin care firea și-a dovedit tăria împotriva păcatului. Exprimând învățătura că Hristos a gustat moartea în trupul său, în chip deosebit de ceilalți oameni, Sfinții Părinti numesc trupul mort al Domnului pe de o parte mort, iar pe de altă parte făcător-de-viață.

Teologia patristică a încercat chiar să pătrundă și să

exprime modul tainic în care lucrarea învierii s-a transmis, prin ipostasul divin, de la firea divină, sufletului uman și apoi trupului. Într-o pătrundere de o mare subtilitate și minuțiozitate asupra conținutului ontologic innoitor al învierii lui Hristos, Sf. Grigorie de Nyssa încearcă să exprime mișcarea divină prin care s-a produs învierea în trupul Domnului. Evidențind că în firea umană există două tendințe, două mișcări - una prin care sufletul tinde spre trup și cealaltă prin care trupul se separă de suflet -, el spune că ipostasul divin "nu impiedică trupul să se desfacă, prin moarte, de suflet și împlinirea necesară alegerii firii, dar le reduce iarăși una la alta prin înviere ca să se așeze la mijloc între amândouă, între moarte și viață, statomnicind în El firea divizată prin moarte".

Învierea este, desigur, darul expres al Dumnezeirii, oferit, însă, ca urmare a faptului că firea umană se făcuse aptă ontologic pentru a-l primi. Există o legătură fermă între toată întărirea ontologică a firii umane în Hristos - inclusiv prin moarte - și învierea Lui. "La înviere firea a fost preschimbată întru nesticăciune pentru neclintirea voii libere spre rău... pe drept cuvânt neclintirea voii libere din Hristos a adus nepătimirea, nesticăciunea și nemurirea cea după fire, prin înviere". Învierea trupului a venit întrucât firea omenească primise deja vindecarea. Nu este, deci, o legătură necesară, dar este o legătură organică. Prin transfigurarea trupului Său, care devine trup nesticăios, duhovnicesc, (II Cor. 5, 16), Hristos revărsă lumina și puterea învierii asupra întregii firii omenești, trupul Său fiind, mai ales acum, aluatul care doșpește toată frământătura firii (Luca 13, 33); "același trup îi dăruiește viață (firii oamenilor, n.n.) împingând ca pe o frământătură toata firea spre învierea vieții". Cresterea învierii din firea divină în firea umană a lui Hristos și din trupul Lui în întreaga fire omenească este asemănătoare de Sf. Părinți cu legătura dintre carne și os, dintre Hristos și Biserică, dintre Adam și Eva. Învierea crește din Hristos în firea noastră precum și Biserica, trupul și carne sa.

După învierea Sa, Hristos păstrează în veșnicie semnul rănilor, "are trupul plin de răni și de urmele cuelor", pentru ca, păstrând starea de jertfă continuă, prin ea să se unească cu Sine. În acest sens "rămâne Iisus în agonie până la sfârșitul lumii".

Ultima lucrare și încununarea întregii Răscumpărări, prin care firea omenească este restaurată deplin, conform planului veșnic al lui Dumnezeu, este înălțarea Mântuitorului la cer. Înălțarea Sa la cer însăcumă înălțarea firii omenești, innobilarea ei supromă prin așezarea, întru veșnicie, în sânul Sfintei Treimi. Mai ales înălțarea, ca ultim act al Răscumpărării, evidențiază pregnant și definitiv faptul că Răscumpărarea este o lucrare prin care Hristos, întărind și sfîntind firea Sa omenească, vrea, de fapt, să o sfîntească pe cea a tuturor oamenilor, pentru ei. El nu și-o sfîntește pentru Sine, ci pentru ei: "Eu pentru ei Mă sfîntesc, ca și ei să fie sfîntiți în adevar" (Ioan 17, 19). Dacă Răscumpărarea ar fi însemnat numai oferirea satisfactiei depline Tatălui crește prin jertfa Omului-Dumnezeu, ca ar fi deplină și închișătă deja o dată cu moartea Domnului pe cruce, întrucât împăcarearea s-a săvârșit pe cruce. Tocmai pentru că Răscumpărarea este mai mult decât împăcare, lucrarea Mântuitorului continuă. Nici învierea Domnului, nici înălțarea la cer nu mai au vreun conținut de satisfacție spre Dumnezeu. Prin ele, nu omul îl proslăvește pe Dumnezeu, ci Dumnezeu îl

îmbrăcă cu slava Sa pe om. Conținutul învierii și înălțării la cer este total ontologic, de sfîntire deplină și îndumnezeire a firii omenești prin încorporarea ei finală în Sfânta Treime. Întreaga lucrare a învierii și a înălțării la cer este îndreptată spre om: "A venit Domnul ca să ne deschidă drumul la ceruri, trecând prin catapeteasmă, adică prin trupul Său, cum zice Apostolul (Efieci 10, 20) ...Căci nu Cuvântul avea trebuință de deschiderea porților... Ci noi avem trebuință, noi pe care ne-a urcat prin trupul Său propriu".

Înălțarea la cer este acul prin excelență unificator; ea unifică sufletul și trupul în firea omenească, unifică oamenii între ei și pe oameni cu Dumnezeu. Ridicând sufletul și trupul omenești - luate din lumea sensibilă și inteligeabilă - "deasupra ingerilor" și introducându-le în Sfânta Treime, Mântuitorul restaurează unitatea între lumea sensibilă și cea inteligeabilă și unește definitiv firea omenească cu firea divină. Acestea au fost, în modul cel mai propriu, "făgăduințele mari și de mare preț" prin care ne facem "părtăși dumnezeieștii firii", conform cuvântului Sfintei Scripturi (II Petru 1,4).

Mai mult decât în orice altă lucrare a Răscumpărării, prin înălțare se arată Mântuitorul drept "Logosul care adună în Sine pe cele împrăștiate", "ca toate să fie cuprinse iarăși în Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ, toate intru El" (Efes. 1, 10). Urmând teologia paulină (Efes. 3, 18) "...să puteți să înțelegeți, împreună cu toți sfintii, care este largimea și lungimea și adâncimea și înălțimea. Si să cunoașteți iubirea lui Hristos...", dimensiunea cosmică unificatoare a Răscumpărării care se încheie cu "strămutarea" firii omenești la cer, este exprimată și de Sf. Părinți: "Prețutindeni s-a întins Cuvântul: și sus și jos, și în adâncime și în lățime. Sus în creație, jos în întrupare, în adâncime în iad, în lățime în cosmos. Toate s-au umplut de cunoștința lui Dumnezeu... A binevoit să se facă văzut cu trup, ca să stramute pe oameni la Sine ca om". Unificarea aceasta înseamnă reintegrarea și reorientarea omului în Dumnezeu-Omul, centrul ontologic al întregii firii omenești.

Aspectul ontologic al Răscumpărării, ca și îndumnezeirea omului în general, este miezul Evangheliei și al Reveleției, conținutul fără de care învățătura creștină ar putea fi redusă la un sistem rational, teoretic, o filosofie religioasă. Învățătura creștină este, însă, creștere și viață, putere de zidire a trupului și sufletului, spiritualitatea viei.

Umanitatea noastră asumată în Hristos (îndumnezcită) este puncta noastră către Dumnezeu, prin care Sfintele Taine curg din trupul lui Hristos în sufletele și trupurile noastre, mai ales, în modul cel mai propriu, prin Sf. Euharistie. Din Iisus Hristos, centrul ontologic al umanității, devenit intim fiecărui credincios, izvorăște puterea sfîntitoare care intemeiază toată viața morală a credinciosului. Pe umanitatea lui înviată stă tot rostul și posibilitatea efortului moral, sfîntitor al omului. Prin Mântuitorul Hristos avem și sfîntirea noastră și încredințarea că aceasta este posibilă fiecărui om.

Iar prin aceasta sfîntire. El ne și unifică, în noi, între noi și cu Sine. Accastă putere unificatoare a Răscumpărării este un puternic temei întru căutarea unității creștine. Întoarcerea la înțelesul primar, esențial, organic al Evangheliei, la conținutul ei profund innoitor ne poate duce la această unitate.

Pr. Prof. Dr. G. Remete

SFIINȚIREA CREAȚIEI PRIN CUVÂNTUL ȘI FAPTA OMENEASCĂ A LUI DUMNEZEU CUVÂNTUL

Am văzut că toate cele create se sfintesc prin cuvântul omenesc al lui Hristos și prin rugăciunea omului, fiindcă toate sunt bune și nimic de lepădat (7 Timotei 4, 5). Aceasta înseamnă că toate au posibilitatea de a fi sfintite sau medii ale lucrării lui Dumnezeu prin Dumnezeu Cuvântul întrupat, Iucărator prin cuvântul omenesc al Său și al omului. Aceasta pentru că toate au fost create de Dumnezeu Cuvântul cu această posibilitate, pentru și prin omul care e suflet înțelegător și vorbitor legat prin trup cu înțelegătoritatea omenească. Dumnezeu a legat pe om prin trupul lui cu tot universul văzut, pentru că vrea ca prin sufletul înțelegător omenească, toate să le sfîntească, sau pe toate să le adune în Sine. Dar în însuși faptul că sufletul înțelegător omenească e făcut să-și formeze din materie un trup și să lucreze prin el asupra materiei, iar cuvântul omului făcut din suflet și trup și în stare să primească cuvântul lui Dumnezeu Cuvântul și să-i adresese Lui cuvânt de rugăciune în scopul sfîntirii sale și a materiei, se arată că materia e făcută cu o anumită capacitate de a fi mediu sau simbol prin care lucrează Dumnezeu Cuvântul prin cuvântul Său omenesc și prin cuvântul omului.

Sufletul înțelegător poate organiza materia ca trup al lui, dar are și nevoie de materie pentru a-și organiza un trup și a cunoaște prin trup universul și pe Dumnezeu, prin El. Formele materiale ale universului sunt și ele de la Dumnezeu Cuvântul, având imprimate în ele o raționalitate care îi vine de la Dumnezeu Cuvântul și e făcută de El pentru om, înzestrat și el cu un trup și cu o raționalitate corespunzătoare. Nu se poate desparti între materie și raționalitatea ei corespunzătoare rationalității trupului omului și raționii sufletului omenești.

Omul, având un trup, trebuie să-și susțină viața lui întrup căt este pe pământ prin anumite alimente și are nevoie de aerul și de apă, ca forme ale materiei, pentru a trăi pe pământ și pentru a crește spiritual "Dumnezeu și în cursul vietii pământești pentru viață veșnică în Dumnezeu, sau pentru a spori prin contemplarea lui Dumnezeu prin universul material, organizat rațional.

În mod minunat, mintea și simțirea conștientă a omului se revelează prin ochii materiali ai trupului și adună înțelesurile universului material și înțelesurile sale prin ei. Sufletul organizează materia într-un trup propriu și o poate organiza prin el spre folosul lui, putând trece în fapte asupra ei gândirea lui formată despre materie prin trup.

De aceea, și Dumnezeu Cuvântul, care a creat pe om cu un trup legat de universul material, își poate însuși sufletul și trupul omenești ca mediu de manifestare al sufletului său omenești înțelegător, devenit mediu de comunicare al înțelesurilor și simțirilor sale omenești conștiente, umplute de înțelegerea supremă a lui Dumnezeu.

Capacitatea materiei de a fi mediu de manifestare a sufletului și al lui Dumnezeu nu înseamnă că nu ea dă existență sufletului înțelegător. În acest caz și trupurile

animalelor sau și plantele și materia anorganică ar trebui să facă să apară în cale sufletul înțelegător. Dar nici măcar animalul nu gândește și de aceea nu vorbește. El simte doar și se bucură inconștient de materia universului sau suferă din partea ei. De aceea nu materia dă naștere sufletului, ci sufletul organizează materia în trup, desigur având în sine și materia această capacitate de a fi organizată ca trup și de a cunoaște și exprima sufletul prin ea, înțelesurile ei. E și materia în stare să fie organizată de suflet ca trup al lui și să fie cunoscută și folosită de el. La început a fost sufletul înzestrat cu minte, pentru că la început a fost Dumnezeu Cuvântul. Cuvântul dă naștere sufletului făcut după chipul lui și acesta își organizează din materie un trup. De aceea poate și Dumnezeu Cuvântul să se facă trup. Si se face trup, pentru că lucrând în el, să-l scape de moarte și să-l invieze ca un trup copleșit de spiritualitatea sa dumnezească, având să facă aceasta ca urmare cu toate trupurile omenești și tot universul material.

De aceea, în viața de după înălțare, Cuvântul se va arăta atât de transparent, încât se va vedea ca atare și se va numi de cei din jurul Lui purtând numele "Cuvântul lui Dumnezeu", deși e "stropit cu sânge". Sau se va vedea că a primit moartea trupului ca prin puterea Sa să biruiască moartea. "Și oștile din cer vor veni după El călare pe cai albi (ca și El), purtând vesminte de vison alb, curat (ca semn al curăției). Si din gura Lui va ieși (cuvântul) ca o sabie ascuțită, ca să lovească pe păgâni cu ca". Puterea Cuvântului lui Dumnezeu biruitor al morții va fi aşa de mare în cursul istoriei încât va putea purta în același timp "pe haina Lui și pe coapsa Lui ca nume scris: împăratul împăraților și Domnul Domnilor" (Apocalipsa 19, 13-16).

Ei îi adună în Sine drept Cuvânt biruitor pe toți cei ce cred în El, ca un împărat al tuturor, iar pe cei contrari lui drept Cuvânt, îi lasă în intuneric.

Această transparență a Lui ca Persoană dumnezească ce și-a însușit cuvântul omenești biruitor și împărat al tuturor, se va face cunoscut după invierea tuturor, umplând toate de lumina Sa, de Cuvântul lui Dumnezeu și împăratul tuturor, arătat prin firca omenească și grăind prin cuvântul omenești.

Atunci se va vedea cum toate sunt pline de El ca vesminte sau simboluri ale Lui.

Acum ele sunt mai mult simboluri virtuale ale Lui, ca susținute în existență de puterea Lui. Unele sunt făcute, însă, simboluri actuale ale Lui, dar nevăzute în această calitate, punând în ele în lucrare mai accentuată lucrarea puterii Lui.

Acum El sfîntește apă, făcând-o simbol actual al lucrării Lui sfîntitoare sau mijloc de sfîntire prin ea a caselor, unelele noastre, cîmpurile. Sfîntește prin cuvântul nostru de rugăciune umplut de puterea Lui și prin semnul crucii făcut de mâna noastră și prin ea de mâna Lui, și bucatele noastre, iar în mod deosebit prin mâna și binecuvântarea preotului pe oameni. Căci preotul e sfînt și purtător de trup și deci și de mâini de Dumnezeu Cuvântul, prin icrarul suprem și începător

care s-a făcut El, luând trup. De aceea, prin cuvintele de rugăciune ale preotului sau ierarhului și prin semnul crucii făcut de mâna lor, ca organe ale trupului, Dumnezeu Cuvântul însuși sfîntește ceea ce vor ei să se sfîntească și prin ele prefac pâinca și vinul în însuși trupul și săngele Lui, făcând chiar El, prin Duhul Său, neacsta prin lucrarea Lui, prin cuvântul preotului sau ierarhului și prin semnul crucii săvârșit prin mâna lor.

Toate cele create sunt făcute să fie sfînte sau medii prin care sfîntește Dumnezeu Cuvântul. Dar unele sunt sfînte ca mijloace prealabile prin care să fie sfînte celealte de Dumnezeu Cuvântul intrupat, prin cuvântul și fapta omului și îndeosebi a ierarhului și preotului, sfîntii ei mai întâi, începând cu Apostolii.

Se sfîntește întâi de Dumnezeu Cuvântul, prin omul cuvânt, cele de care omul are nevoie cea mai esențială, fiind arătate prin aceasta ca simboluri sau ca medii primordiale ale lui Dumnezeu Cuvântul, întrucât omul are prin trupul lui cea dintâi nevoie de ele, apa ca element prin care crește și se spală toate, pâinea ca hrana primordială a trupului omenesc și, deci, a vieții pământești a omului, vinul din care se formează săngele lui.

Legătura simbolica a întregii creații cu Dumnezeu Cuvântul cel Intrupat, prin omul cuvântător, ca și chip al lui, și sporirea sau sfîntirea acestei legături prin cuvântul omului până la îndumnezeirea lor.

Înțelegem prin simbol nu ceva care seamănă cu Dumnezeu, dar e despărțit de El, ci ceva în care lucrează Dumnezeu.

Dumnezeu Cuvântul ca Fițitor și Susținător al întregii creații le are pe toate cu Sine ca simboluri într-o legătură cu Sine, pe care viața să o ducă până la îndumnezeirea lor. În această legătură ele se află pe diferite trepte. Ele sunt descrise în mod densește de Sfântul Maxim Mărturisitorul. Omul are, în această legătură și în sporirea ei, o poziție de intermediar. De aceea vom înfățișa întâi legătura pe care o are sufletul întâi cu trupul omului, și apoi cu universul material. Căci pe acestea le-a folosit și Dumnezeu, deci le-a făcut și simboluri ale Lui și păstrează urmele lor în trupul Lui inviat. De aceea folosește apa ca simbol și mediu al vieții în Duhul Sfânt, iar pâinea o socotește ca reprezentându-l pe El, pâinea care s-a coborât din cer.

De aceea apa e sfîntă prima, iar pâinea și vinul sunt prefăcute în trupul și săngele Lui de către Dumnezeu Cuvântul cel intrupat și de către Duhul Lui prin cuvântul arhiecului și al preotului care sunt sfînti, primii prin puterea sfîntitoare ce vine de la Dumnezeu Cuvântul și Duhul Său cel Sfânt întâi peste Apostoli, și apoi prin ei, dar nu fără lucrarea Lui în toti ierarhii și preoții.

Cea mai strânsă legătură simbolică este între sufletul omenesc și trupul lui. E atât de strânsă, că formează împreună o singură fire. Această legătură o prezintă Sfântul Maxim Mărturisitorul astfel: "Chiar simțurile trupului, după rațiunea mai dumneziească adecvată lor, spun unii că sunt îndrumătoarele elementare ale puterilor sufletului, precum se poate spune și inversul". Ele "adaptează treptat puterile sufletului spre săptuirea (virtuților) prin percepția rațiunilor din lucruri, prin care cei ce privesc spre adevăr citesc ca prin niște litere pe Dumnezeu Cuvântul", cum și puterile sufletului

îndrumăază în această direcție simțurile trupului. "De aceea, unii au numit simțurile icoane ale puterilor sufletului. Căci fiecare simțire cu organul ei, adică cu simțul ei, e rezervată unei puteri a sufletului. Așa spun că simțirea văzului slujește puterii înțelegătoare, adică mintii; cea a auzului, puterii cuvântătoare; cea a miroslui, puterii irascibile; cea a gustului, puterii poftitoare. Vederea sau ochiul e icoana mintii".

O treaptă mai puțin strânsă este între suflet și lumea sensibilă. Ea e astfel chip sau simbol mai depărtat al sufletului. Dumnezeu a făcut astfel trepte, îndreptate, "în chip variat, spre cele sensibile". Dar prin ele sufletele descoperă pe Dumnezeu, fiind chip sau simbol al lui Dumnezeu. Căci dacă "folosește bine de simțuri prin puterile sale, culegând rațiunile de tot felul ale lucrurilor, și mută în sine tot ce vede, cunoaște pe Dumnezeu cel ce s-a ascuns în ele" (Ambigua, 83 a, p. 248-249).

Iată cum universul văzut e un simbol în care e prezent Dumnezeu, descoperit prin mintea omenească, drept un simbol mai depărtat atât al lui Dumnezeu, cât și al sufletului omenesc.

Dumnezeu se folosește astfel de mintea omenească lucrătoare prin trup, ca dc un chip sau simbol prin care își face cunoscută prezența în creațunea neînsuflețită și lucrează prin om la sfîntirea ei, sau la sporirea prezenței și lucrării Lui în ea.

Aceasta o face Dumnezeu Cuvântul făcându-și atât de proprie firea omenească, sau unind-o cu firea Sa dumneziească. În felul acesta, El își face firea Sa omenească chip și simbol al ei, cum este trupul chip și simbol al sufletului: "Căci El trebuia (spre înțântirea oamenilor) să se creeze în chip neschimbat ca noi, primind să se facă pe Sine (ca om) chipul și simbolul Său și să se arate din Sine în mod simbolic pe Sine, și prin Sine, Cel arătat, să călăuzească spre Sine, Cel cu totul ascuns în nearătare, toată creațunea și să ofere oamenilor, cu iubire de oameni, prin lucrarea dumneziească în trup, semnele vădite ale infinității Sale neatârnate și ascunse dincolo de toate și cu neputință de-a fi înțeleasă în nici un mod" (Op. cit. 47, p. 163 - 164).

Astfel, prin firea omenească, în care are sufletul unit cu trupul și prin trup are unită cu sine lumea văzută și lucrează prin ea, Dumnezeu Cuvântul se unește în mod tot așa de intim cu universul văzut, unindu-în mod intim cu trupul, deci și cu sufletul și cu dumnezeirea Sa, ca să reverse peste el puterile Sale simțitoare și îndumnezeitoare.

Aceasta o face mai ales după ce inviază trupul Său, iar deplin o va face la sfârșitul chipului actual al lumii, când va revărsa pe tot lumea toată lumina dumnezeirii Sale prin trupul Său inviat. "Apoi, deoarece lumea noastră, locuită de noi, nu mai era pentru El deosbită de rai, după invierea din morți, s-a arătat iarăși în ea petrecând împreună cu ucenicii. Prin aceasta a arătat că pământul e neîmpărțit în el însuși. Pe urmă, prin înălțarea la cer, a unit cerul cu pământul, căci prin intrarea cu acest trup pământesc, de o fire și de o esență cu noi, în cer, a arătat că toată firea sensibilă e una în rațiunea ei generală, acoperind astfel în sine deosebirea care o diviza. Apoi străbătând prin toate, treptele dumnezeiești și inteligibile din cer, cu sufletul și cu trupul, adică cu firea noastră desăvârșită, a unit cele sensibile și cele

ineligibile, arătând în sine cu totul neîmpărțită și nedezbinată convergența unitară a întregii creațuni în Rațiunea ei atotunitară și atotgenerală.

Și, în sfârșit, ajunge la Tatăl însuși, cu omenitatea Sa, înfățișându-Se pentru noi, în fața lui Dumnezeu și Tatăl, ca om, El care nu poate să se despartă în nici un mod de Dumnezeu. „Prin aceasta a arătat că toată creațunea este una, ca un alt om, împlinindu-se prin convergența părților ei între ei și ținându-se toată în ea însăși prin solidaritatea totalității ei ca aceeași substanță sau ca rațiune unică, simplă, indefinită și nediferențiată a creației din nimic, în baza căreia toată creațunea poate primi una și aceeași rațiune cu totul indistinctă, ca una ce are pe „uu era” mai bătrân ca „este”. Toate sunt duse împreună spre unitatea și identitatea dintre ele” (Ambigua, 106 a-b, p. 265-267).

Toate se vor aduna în Dumnezeu Cuvântul, dar aceasta va fi o unitate a recunoașterii existenței lor în El și prin aceasta o bucurie comună, dar nu a unuia singur. Atunci Dumnezeu Cuvântul va umple prin unitatea Lui cuvintele tuturor și iubirca Lui va devine aceeași iubire între toți și toate și între toate și El. Toate vor fi deplin ale tuturor și toți vor fi desăvârșit una cu Dumnezeu Cuvântul, încât nu se va mai observa nici o despărțire între toate ale creației și Dumnezeu Cuvântul Creatorul și Atotcăitorul.

La început a fost Cuvântul și toate printr-însul s-au făcut, ca să devină toate una în El, dar una prin iubirea între toate și EL. Persoanele umane nu vor mai simți nici o despărțire între ele și între ele și lume și între ele, lume și Dumnezeu. Lumina lui Dumnezeu Cuvântul, lumină a marii iubiri și a marii înțelegeri îi va umplea pe toți. Toți își comunică numai iubirea sau unitatea prin cuvinte. Dar își vor comunica iubirea, înțelegerea și unitatea lor și iubirea și unitatea cu Dumnezeu Cuvântul și prin arătarca sau vorbirea ei tăcută, dar simțită reciproc.

Fiul, ca om, se va supune total Tatălui împreună cu noi, fiindcă ne-am supus și noi uniti cu El, așa de mult încât Dumnezeu va fi totul în toate. (I Corinteni 15, 28).

Precum în iad, fiecare își va trăi izolare, înconjurat de tăcerea neiubirii, dușmăniei, sau indiferenței celorlați, care îi acoperă spiritual în intuneric, în unirea cu Hristos toți vor trăi iubirea comunicantă a lui Dumnezeu și a celorlați și cu aceasta cunoașterea lor aşa de mult, că neexprimarea lor va însemna trăirea comună a tainei covârșitoare a adâncimii infinite a lui Dumnezeu și a vieții lor în Dumnezeu, și prin aceasta. În iad va fi o tăccere a întunericului nocomuniunii, trăită ca dușmănic sau ca indiferență; în rai va fi o supracomunicare, care nu va fi deplin exprimată prin cuvinte. Căci oamenii și ingerii vor trăi infinita Persoană întreagă a lui Dumnezeu Cuvântul intrupat și inviat și persoanele lor intregi pline de infinitul Persoanei lui Hristos și a universului întreg adunat în fiecare. Vor trăi în Hristos sau în jurul lor într-o laudă neincetată și negrătită a Lui și a Tatălui împreună cu El, minunându-se în același timp reciproc de ei însăși ca opera Lui, plină de infinita Lui viață și lumină.

Materia este și ea în sămburele ei lumină. Căci însăși existența este lumină. Este lumină și energie, având în ea mișcarea de a se organiza în compusuri, ce se întregesc reciproc - susținătoare ale vieții. Ea se face văzută numai în aceste compusuri ce se întregesc

rațional spre servirea unor scopuri reciproc folosite și a unui scop universal. Dar cine a putut da ființă acestui urias ansamblu luminos, înzestrat cu o multiplă mișcare servind unei unități de scopuri raționale, dacă nu un factor rațional el însuși și nesupus unei puteri superioare. Căci atunci ar trebui să ne întrebăm: de cine depinde această lege și cine o susține?

Acest caracter luminos și rațional al materiei corespunde caracterului luminos și rațional al unui factor suprem, care El e legea liberă a tuturor. De aceea materia trupului se luminează când se accentuează lucrarea spiritului conșcient în el și, mai ales, când spiritul conșcient al individului se întărește în iubire cu alte spirite conșiente, dar în mod cu totul superior cu Spiritul luminat și conștiința supremă.

Atunci toți se umplu de cea mai mare lumină reflectată în trupurile lor, actualizând însuși caracterul de lumină al materiei. Atunci toate făpturile conșiente vor cunoaște sensurile tuturor, cunoscând și înbind pe Dumnezeu Cuvântul și iubindu-se între ei și bucurându-se de comuniunica deplină.

Numai trupurile neluminante de bunătatea și iubirea comuniunii între spiritele lor și de Spiritul iubirii și comunității supreme rămân opace, întunecându-se la extrem.

Aceasta se spune concentrat în rugăciunea de la sfârșitul catismei a 4-a a psalmilor: „Că Tu ești, Doamne, lumina cea mai presus de toată lumina, bucuria cea mai presus de toată bucuria, odihna cea mai presus de toată odihna, viața cea mai adevărată și mantuirea, care durează în vecii vecilor. Amin!”.

Toate creaturile și rațiunile lor se vor aduna în Tatăl prin Cuvântul sau Fiul Său, pe care Tatăl L-a născut și care le-a făcut pe toate și S-a făcut om și S-a jertfit pentru noi și a intrat în comuniune cu noi.

Cuvântul ca Rațiunea supremă a fost născut de Tatăl ca Fiul lui personal sau ca și chipul Lui. Căci în nașterea Cuvântului, că în Fiul și chipul Lui se arată că Tatăl e putere sau viață. Dar în Cuvântul sunt în chipul Lui, care totdeauna e semnul comuniunii fericite cu Dumnezeu, se află rațiunile, sau cuvintele, sau chipurile posibile ale tuturor, pe care El, însă, nu le naște, ci le creează, ceea ce înseamnă că Tatăl lucrează prin El, o data ce și au originea în Tatăl, care L-a născut.

Deci prin Fiul sau Cuvântul sau Rațiunea prin care le creează Tatăl pe toate ca chipuri ale Acesteia, sau după Fiul ca chip al Tatălui, punctul ca. Acesta să le țină în legătură cu Sine și a le aduna în Sine și prin Sine în Tatăl. Mai precis, Fiul creează după El ca chip al Tatălui, pe om, căci omul e chipul Persoanei sau al ipostasului Lui purtător al rațiunilor după care creează componentele inconșiente ale Lui. Acelea pot fi numite mai degrabă simboluri ale Lui, fiecare reprezentând în forma văzută vreuna din puterile sau rațiunile aflate în El.

De aceea, făcând pe om ca chip al ipostasului Lui destinat să adune asemenea Lui în sine rațiunile tuturor, este cel prin care Fiul sau Cuvântul lui Dumnezeu sau Rațiunea ipostatică a lui Dumnezeu poate aduna în Sine toate rațiunile sau simbolurile lumii inconșiente, făcându-le conținut personal, cum le face omul. Pentru aceasta se face El însuși și om, pentru ca să le adune în Sine prin om, ca chip al Său.

Făcându-Se ipostas al firii omenești, dar rămânând și ipostas al firii dumnezeiești, deci unit cu Tatăl din care S-a născut, adună în Sine ca om rațiunile tuturor făpturilor inconștiente și prin acestea pe ele înseși, dar prin aceasta le adună, totodată, și ca Fiul și Cuvântul Tatălui.

Adunându-le în Sine ca om, le adună ca și cuvinte sau prin cuvintele oamenilor și, ca urmare, le adună pe acestea drept Cuvântul unificator al lor pe toate în Tatăl.

Acesta e marele rol al cuvintelor și al persoanelor ca subiecte ale lor, ca ipostasuri capabile să adune rațiunile tuturor celor create în rațiunca Sa și să le exprime. Omul are această putere ca acela care are în sine ca chip al Cuvântului dumnezeiesc puțină și setea de a aduna în sine rațiunile tuturor prin cuvintele sale și setea de a se uni, ca acela ce le adună pe toate, cu Cel ce l-a creat pe el ca pe cel ce are să le adune pe toate în sine și ca pe cel care vrea să sporească unirea sa cu Cuvântul dumnezeiesc sau cu Rațiunea dumnezeiască după al căruia chip este făcut și spre care trebuie să tindă.

De aceea, când omul în urma căderii, nu mai vrea să adune rațiunile tuturor în sine pentru a le uni în sine cu Dumnezeu Cuvântul, se face El însuși om și le adună astfel în Sine, iar pe Sine se unește cu toate cele create prin Sine cu Tatăl, ca să fie Tatăl ca Dumnezeu în toate. Acesta e marele rol al cuvântului omenește. Să le adune toate, fie ca o expresie a ipostasului omenește, fie a ipostasului lui Dumnezeu Cuvântul intrupat în Sine și în Sine cu Dumnezeu Tatăl.

Toate au ca origine și ca întă finală pe Tatăl. Dar adunate în Tatăl nu se confundă între ele și cu Tatăl, așa cum nu se confundă Fiul sau Cuvântul Tatălui, devenit purtătorul lor în Tatăl. De aceea cuvintele unesc și pe oameni în Hristos și prin Hristos cu Tatăl, fără să-i confundă cu Tatăl. Căci așa cum Cuvântul dumnezeiesc unit și ca om cu funda, nici ca om cu Tatăl, precum nu confundă nici cuvintele Lui om-Tatăl, ca Fiul și Cuvântul Lui, nu se confundă cu Tatăl, așa nu se confundă nici ca om cu Tatăl, precum nu confundă nici cuvintele Lui omenești cu cele dumnezeiești. Toate sunt în Tatăl, fără să se piardă, ei persistând ca mărturii ale iubirii persoanelor umane față de Tatăl, în care văd unitatea lor supremă. Toate vor fi în Tatăl, dar simțit ca Tată. Lucrurile care au fost adunate prin rațiunea lor în oameni și prin ei în Hristos, care s-a făcut om cu trup asemenea lor, își pierd caracterul lor de simboluri, în oarecare măsură distanțate de El, devenite continuturi ale Lui și ale Tatălui, sau deplin copleșite de El, cum au fost copleșite toate cele de pe Tabor la Schimbarea la Față a lui Hristos.

Iar cuvintele oamenilor care le exprimă pe ele și pe ei însăși și relația între ei și Dumnezeu, vor fi atât de pline de taina lor adâncită în Dumnezeu, încât nemaiputând exprima această taină în mod sonor, le vor exprima mai mult prin trăirea reciprocă a lor și prin trăirea comună a Tatălui de către ei și de către Fiul și de către îngeri, tăcută, dar simțită în plinătatea lor. Numai până la realizarea acelei uniri desăvârșite a tuturor în Tatăl, Cuvântul lui Dumnezeu va fi ca unul care călărește pe un cal alb, înconjurat de oştirile de îngeri și de sfinți, cucerind pe unii pentru recunoașterea Sa ca împărat al bunătății și a luminii, sau ca izvor al lor; pe alții, despărțindu-i din cauza nerecunoașterii și neprimirii Lui, ca printr-o sabie

ce-i aruncă de la El.

Aceasta precizează și mai mult sensul Covântului Sfântului Apostol Pavel că "după ce toate i-au fost supuse Fiuhui.. și Fiul se va supune Celui ce i-a supus I. ni toate, ca Dumnezeu să fie totul în toate" (I Corinteni 15, 28). Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om și, prin aceasta, Ierarhul mijlocitor între oameni și Dumnezeu, smerindu-se până la nivelul nostru prin jertfă și comuniune în cuvânt fată de Tatăl, ca și noi să învățăm să ne smerim prin acestea, recunoscându-ne reciproc și recunoscând pe Tatăl ca Dumnezeu. Cel mai înalt ierarh se smerește cel mai mult, că să ne învețe și pe noi smerenia. Numai supunându-nc El astfel Tatălui, ne învață și ne dă putere să ne smerim și noi. Până nu ne smerim noi toți, nu termină nici Fiul smerenia Sa. Iar Tatăl ne ajută să ne supunem astfel Fiului Său, nu numai dându-L pe El ca pildă, ci lăsându-ne în greutăți și necazuri, ca să vedem că nu putem avea mulțumirea definitivă numai în satisfacțiile ce ni le dă lumea aceasta. Aceasta îl face și pe Fiul Lui făcut om să pătimească împreună cu cei ce pătimesc, ca mișcându-ne pe noi în măngâierea acestora, să descoperim valoarea lor și prin ei valoarea lui Hristos și iubirea Lui față de cei ce suferă. De aceea, până suferim noi, se smerește și Fiul unindu-Se cu aceștia în actualizarea jertfei și rugăciunii pentru ei. Când toți se vor uni cu El în această smerenie pămititoare sau compătimitoare, când toți i se vor supune Lui prin aceasta, înscamnă că și El s-a supus ca om până la capăt Tatălui. Si atunci Tatăl va fi, de fapt, totul în toți, căci toți ne vom fi deschis Lui. Această smerenie prin jertfă și prin cuvânt măngâietor, prin cuvânt de învățătură și de comuniune cu noi, o înfățișează Domnul Hristos spunând că pe cei ce i-au astămpărat foamea și setea, L-au îmbrăcat și L-au cercetat în vreme de boală, și va așeza de-a dreapta Sa, care se află la dreapta Tatălui (Matei 25, 31 - 46). Abia atunci se vor bucura cu toți deplin în împărația lui Dumnezeu (Luca 22, 16).

Fiul lui Dumnezeu s-a făcut cel mai înalt ierarh, coborând cel mai mult la comuniunea cu noi prin jertfa și cuvântul Său, ca să ne ridice unde este pe de altă parte El, supunându-Se deplin Tatălni, ca și noi să îl ne supunem. Coborârea Lui e pe măsura înălțării Lui. Numai Cel foarte înalt se poate cobori în sensul nobil al cuvântului, cel mai mult. Cel ce este Dumnezeu din veci, făcându-se cu aceeași persoană și oră, trăiește și cele dumnezeiești și cele omenești, dar într-un mod adecvat celor dumnezeiești și ca mediu prin care lucrează ipostasul dumnezeiesc. E desăvârșit suveran peste toți, dar prin voia firii omenești asumate se supune durerilor pentru alții, e mai presus de cel ce aduce jertfa, dar se și aduce jertfă pentru noi; e mai presus de cuvintele noastre, dar își însușește cuvintele noastre ca să comunice cu noi, c infinit deasupra noastră, dar și la nivelul nostru și cu trupul mărginit în spațiu, dar și cu cl trăit de ipostasul dumnezeiesc prelăudindeni, iar după înviere săcul prezent, prin pnevmatizarea lui de ultimă adâncime prin copleșirea dumnezeiască, oriunde, tuturor, celor ce-L primesc cu credință, fără ca aceasta să însemne o ubicuitate spațială.

Pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE

SACRVS SI ISTORICVS

Biserica este o unitate de viață harismatică. Sursa acestei uniri este ascunsă în taina cinei Domnului și în taina Pogorârii Duhului Sfânt, această unică pogorâre a Duhului Adevarului în lume. Biserica este apostolică. A fost creată și pecetuită de Duhul prin cei doisprezece apostoli și de succesiunea apostolică într-un torrent al vieții destul de tainic, legând întreaga plinătate istorică a vieții Bisericii într-o singură universalitate. Din nou, aici se pot observa două părți. Partea obiectivă a unei succesiuni sacramentale neintrerupte, la fel ca și comunitatea ierarhici. Duhul Sfânt nu pogoară pe pământ din nou și din nou, ci locuiește în Biserica istorică „vizibilă”. El respiră și își trimite înainte razele.

Aici stă plinătatea și catolicitatea Cincizecimii. Partea subiectivă constă în loialitate față de tradiția apostolică, ca și într-un domeniu al adevarului. Aceasta este postulatul sau cerința fundamentală a gândirii ortodoxe: aici, din nou, această tendință cere negarea separatismului individualist, insistându-se pe catolicitate. Natura catolică a Bisericii este văzută destul de vivid în faptul că experiența Bisericii aparține tuturor timpurilor. În viață și existența Bisericii, timpul este tainic depășit, astfel vorbind, timpul stă linisit. Stă linisit nu numai datorită puterii memoriei istorice sau a imaginatiei care poate „zbura peste dubla barieră a timpului și spațiului”, fiindcă puterea harului aduce cu sine unitatea universală a vieții care s-a separat de zidurile construite în decursul timpului. Unitatea în Duh îmbrățișeză temporal, într-un fel tainic și cuceritor, generațiile de credincioși. Această unitate care cucerește timpul este manifestată și se descoperă în Biserică și în experiența euharistică. Biserica este imaginea care trăiește imaginea eternității în timp. Experiența și viața Bisericii nu sunt intrerupte sau rupte de timp.

Aceasta nu din cauza continuității și surgerii supranaturale de har, ci pentru incluziunea catolică a tot ceea ce a existat în deplinătatea tainică a timpului. Istoria Bisericii nu oferă doar schimbări succesive, ci și identitate. În acest sens este și comuniunea sfintilor, communum sanctorum. Biserica știe că este o unitate a tuturor timpurilor. A învăță din Tradiție înseamnă să învăță din plinătatea acestei experiențe care cucerește timpul Bisericii, o experiență pe care fiecare membru al Bisericii o poate învăța sau poseda în conformitate și pe măsura maturității duhovnicești, pe măsura acestei dezvoltări catolice. Putem învăță din istorie și putem învăță din revelație. Loialitatea față de Tradiție nu înseamnă o loialitate față de timpurile trecute și a unei autorități externe, ci este o concepție vie în conformitate cu plinătatea experienței Bisericii. Referirea la Tradiție nu este o cercetare istorică. Tradiția este limitată la arheologia

Biblică.

Tradiția nu este o mărturie exterioară care poate fi acceptată de om din exterior. Biserica este mărturia vie a Tradiției, numai din Biserică, dinăuntru ei poate fi acceptată Tradiția ca și certitudine. Tradiția este mărturia Duhului; descoperirea nelimitată a Duhului și predica vestii celei bune. Pentru cei aflați în viață nu există nici o autoritate istorică externă, ci vocea continuă a lui Dumnezeu nu numai vocea trecutului, dar și vocea eternității. Credința își cauță propriile fundamente nu ea și un exemplu al trecutului, ci în harul Duhului Sfânt, mărturisind întotdeauna acum și de-a pururi o lume fără de stârșit.

Homiakov zice că „niciodată indivizi sau o multitudine de indivizi din Biserică nu păstrează Tradiția sau scriu Scripturile, ci Duhul lui Dumnezeu care trăiește în întreg trupul Bisericii”. „A fi în concordanță cu trecutul” înseamnă o consecință a loialității întregului și este expresia constantă experienței catolice în mijlocul unor timpuri schimbătoare. A acceptă și a înțelege Tradiția înseamnă a trăi în Biserică, înseamnă a fi conștienți de prezența dătătoare de har și de prezența Domnului în ea; Biserica este trupul ce nu poate fi separat de el. Pentru acest motiv, loialitatea față de Tradiție nu înseamnă doar un acord cu trecutul, ci, într-un anume sens, eliberare față de trecut, ca și libertate față de un criteriu formal. Tradiția nu este doar un principiu conservator și protectiv, ci unul primar care

înseamnă principiul creșterii și regenerării. Tradiția nu este un principiu care încearcă să restaureze trecutul prin folosirea lui ca un criteriu al prezentului.

O astfel de concepție a Tradiției este respinsă de istorie și de conștiința Bisericii. Tradiția înseamnă autoritatea de a învăța, potestas magisterii, autoritatea de a asculta mărturia adevarului. Biserica poartă mărturie adevarului nu prin reminiscență sau prin cuvintele altora, ci prin propria experiență neineată și prin plinătatea universalității. În aceasta constă „tradiția adevarului,” traditia veritatis, despre care vorbea Sf. Irineu. Pentru el aceasta stă într-o strânsă legătură cu o „veritabilă ungere a adevarului”, chrisma veritatis certum. „Învățătura apostolilor” nu a fost pentru el nimic mai mult sau mai puțin decât un exemplu neschimbător, demn de a fi urmat și imitat ca sursă de viață eternă și nesfârșită a inspirației. Tradiția înseamnă învățarea constantă a Duhului și nu doar memoria cuvintelor.

Tradiția este un principiu harismatic și nu unul istoric. Este fals să limităm „sursele învățăturii” ca fiind doar o mărturie orală sau ca învățătură a apostolilor. Mai întâi de toate, atât Scriptura, cât și Tradiția au fost date doar în Biserică. Numai în Biserică au fost primite în plinătatea

valorii și a înțelesului lor sacru. În ele este conținut adevărul revelației dumnezeiești, un adevăr care locuiește în Biserici. Această experiență a Bisericii nu s-a finalizat în Scriptură sau în Tradiție. Experiența se reflectă doar în ele. Numai în Biserică Scriptura trăiește și este inviată, numai în Biserică este descoperită ca un întreg și împărtită în texte separate, portunci și aforisme. Aceasta înseamnă că Scriptura a fost dată în Tradiție. Scriptura poate fi înțeleasă numai și numai în sensul și prin dictatele Tradiției. Sau că este scrisă ca o înregistrare a tradiției istorice sau că o învățătură orală.

Scriptura necesită să fie explicată. Este descoperită în teologie. Scriptura este posibilă numai prin mediul experienței Bisericii. Nu putem afirma că Scriptura este suficientă prin sine, acesta nu fiind că este incompletă sau inexactă sau plină de defecte, deoarece Scriptura, în esență ei, nu se axează pe suficiența de sine. S-ar putea spune că Scriptura este o suficiență de sine sau o imagine și o schemă a adevărului inspirat de Dumnezeu, dar nu este adevărul însuși. Este ciudat să afirmăm că de prea multe ori limitarea libertății Bisericii ca întreg de dragul de a prelungi libertatea individuală a creștinilor. În numele libertății individuale și a libertății universale, libertatea ecumenică a Bisericii este negată și limitată.

Libertatea Bisericii este obstrucționată de un standard biblic abstract pentru a face libertatea individuală scoasă din cucerile duhovnicești impuse de experiența Bisericii. Acest lucru este, de fapt, o negare a universalității, o distrugere a conștiinței universalității. Aceasta este păcatul Reformei. Dean Ignat spune destul de clar despre reformatorii că „crezul lor a fost descris ca o reinvoacare a Evangheliei la duhul Coranului.” Dacă declarăm Scriptura ca fiind suficientă prin sine, nu facem nimic altceva decât să o expunem unei interpretări subiective și arbitrară, tând-o de la sura ei sfântă. Scriptura ne este oferită de Tradiție. Ea este centrul vital și cristalizator. Biserica, trupul lui Hristos mistic, este prima și mai deplină decât Scriptura.

Aceasta nu limitează Scriptura și nici nu pune o umbră pe ea. Adevărul nu este descoperit numai în plan istoric. Hristos a apărut și ne apare numai în Scripturi, El se descoperă neincetă și neschimbă în Biserică, în propriul Său trup. În timpul primilor creștini, Evanghelie nu erau deja scrise și astfel ele nu puteau fi o sursă a cunoașterii. Biserica a acționat în conformitate cu duhul Evanghelilor și ceea ce este și mai mult, Evanghelile au prins viață în Biserică prin Sfânta Euharistică. În Hristosul Euharistică, creștini au învățat să-L cunoască pe Hristosul Evanghelilor și, astfel, imaginația lui a devenit vividă pentru ei.

Aceasta nu înseamnă că noi opunem Scriptura experienței. Din contră, noi le unim în aceeași manieră în care au fost unite de la început. Nu trebuie să credem că tot ceea ce am zis neagă istoriei. Din contră, istoria este recunoscută în întregul ei realism sacru. În contrast cu mărturiile istorice externe, noi nu scoatem în relief nici o experiență religioasă subiectivă, nici un fel de conștiință mistică solitară, nici experiența separată a credincioșilor, ci experiența trăită integral a Bisericii catolice, a experienței catolice și a vieții Bisericii. Această experiență include memoria istorică, este plină de istorie. Această memorie nu este o reminiscență sau o aducere aminte a unor reminiscențe trecute. Este o vizuire asupra ceea ce este și a ceea ce a fost împlinit, o vizuire a cuceririi mitice a timpului, a universalității timpului întreg. Biserica nu cunoaște uitarea. Experiența dătătoare de har a Bisericii devine integrală în plinătatea universalității.

Această experiență nu a fost exprimată în Scriptură sau Tradiția orală sau în definiții. Nu poate și nu trebuie să fie exprimată. Din contră, toate cuvintele și toate experiențele

trebuie să fie regenerate în propria experiență și nu în psihologismele unor sentimente subiective, ci în experiența vieții duhovnicești. Această experiență este sursa învățăturii Bisericii. Oricum, nimic în Biserică nu datorează totul timpurilor apostolice. Aceasta nu înseamnă că nu există ceea ce a fost revelat și care să nu fi fost „cunoscut” apostolilor, nici nu înseamnă că ceea ce este de o dată istorică mai târzie este mai puțin important și convingător. Totul a fost oferit și descoperit în întregime din începuturi. Deziua Cincizecimii, Revelația a fost deschisă și să mai primească nici un fel de completare până în marea zi a Judecății și a împlinirii finale. Revelația nu s-a largit și nici chiar cunoștința nu a crescut. Biserica îl cunoaște pe Hristos cu nimic mai mult sau mai puțin decât îl cunoștea din timpul Apostolilor. Ea dă mărturie de lucruri mai mari. În definițiile sale se descrie neschimbăt același lueru, dar în imaginea neschimbătă a noilor trăsături care devin vizibile. Ea cunoaște în prezent adevărul cu nimic mai mult sau mai puțin decât era cunoscut în timpurile antichității. Identitatea experienței reprezintă loialitate față de Tradiție. Loialitatea față de Tradiție nu a preventit pe Părinții Bisericii „să creeze noi nume” (după cum spune Sfântul Grigorie de Nazianz) atunci când era necesar, cu scopul de a menține credința neschimbătă.

Ceea ce a fost spus mai târziu a fost spus din completitudine universală și este de o valoare și forță egală cu ceea ce a fost promulgat la începuturi. Nici acum experiența Bisericii nu a fost trăită exhaustiv, ci a fost protejată și fixată în dogme. Există mai multe lucruri care pot fi autentificate nu numai într-o manieră dogmatică, ci într-o liturgică prin simbolismul ritualului sacramental, în imaginea rugăciunilor și în cercul anual de comemorări și festivaluri.

Mărturia liturgică este și ea o mărturie dogmatică vie, clară și expresivă mai mult decât orice concepție logică ce stă drept mărturie la imaginea Miehului ce ia asupra sa păcatelor lumii. Minimalismul teologic este greșit și neadevarat. Acesta vrea să aleagă și să pună „deoparte” cea mai importantă, cea mai sigură și cea mai covârșitoare dintre toate experiențele și învățăturile Bisericii. Minimalismul este o cale greșită și o propoziție falsă a întrebării. Evident că nimic din instituțiile istorice ale Bisericii nu este mai puțin important și venerabil. Nu totul din acțiunile empirice ale Bisericii a fost sanctionat. Există multă libertate în această privință decât definițiile formale ale unui minim impus, în care pierdem ceea ce este cel mai important sensul de fi directi, integri și universali.

Unul dintre istoricii bisericești ruși a oferit o definiție de succesiune caracterului unic al experienței Bisericii. Biserica nu ne oferă un sistem, ci o cheie, nu un plan al orașului lui Dumnezeu, ci mijloacele de a intra în el. Probabil că sunt unii care își vor pierde calea fiindcă nu au un plan. Tot ceea ce au să vadă ei este văzut fără un mediator. Atunci vor vedea direct, totul va deveni realitate pentru ei, timp în care cei care studiază un simplu plan riscă să rămână afară și să nu găsească nimic.

Pr. Prof. GEORGES FLOROVSKY

SFÎNTI ȘI SFINȚENIE

Prietenii cu adevărat ai lui Dumnezeu și ai oamenilor din toate locurile și timpurile sunt sfinții. Ei au dobândit aceasta prin eroismul vieții lor de slujire a lui Dumnezeu și prin fapta dragostei față de oameni. Existența sfinților este mărturia puterii sfințeniei Mântuitorului Iisus Hristos asupra umanității, prin lucrarea Duhului Sfânt, a harului dumnezeiesc. Mântuitorul Hristos a dat măsura supremă a sfințeniei ca stare de jertfă. Prin unicitatea ipostazierii Sale, a dat mărturia și măsura sfințeniei dumnezeiești în viața omenească. Existența sfinților arată că sfințenia dumnezeiască nu s-a întrerupt pentru a rămâne obiect al adorării, ci pentru a fructifica moral omenirea, rodind sfinții. În fiecare sfânt Se sălășuieste Hristos, prin dumnezeirea și umanitatea Sa sfântă și sfințitoare, izvor al harurilor. Mai înainte de a ajunge să fie prietenii lui Dumnezeu, au fost oameni, și ceva mai mult, această calitate ei nu au pierdut-o, ci numai au adăugat la ea accea cunună a nemuririi de la Dumnezeu. De aceea, ei au și o deosebită dragoste față de noi. Ei sunt rudele noastre împărătești care caută să ne ajute ca și noi să putem păsi pe urmele lor și să trecem cu slavă peste pragurile eternității.

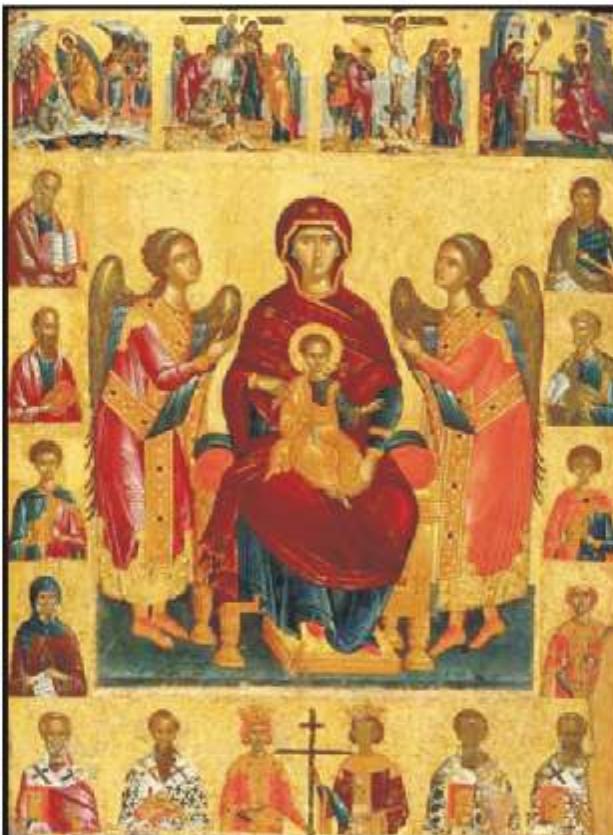
Din punct de vedere liturgic, cuvântul „sfânt” desemnează pe acei credincioși trecuți în veșnicie, pe care Biserica îi cinstește cu un cult public, pentru viața lor aleasă. În ordine cronologică, cei dintâi care primesc un asemenea cult sunt mucenicii, dar ei nu sunt denumiți de la început cu titlul de sfinți. Cuvântul „sfânt” începe să fie întrebuițat în acest sens abia în secolul al IV-lea, când se substituie acelui de martir și se dă deopotrivă ascenilor, ierarhilor, apostolilor, dreptilor și profetilor, adică tuturor acelora pe care Biserica îi socotește vrednici de a fi venerați în pietatea creștină. Ca întreaga terminologie creștină, și cuvântul „sfânt” s-a format sub o triplă influență: a limbii curente, vorbită de societatea

păgână, a limbii Sfintei Scripturi și a concepțiilor noii religii creștine¹. Termenii la care s-a oprit lumea creștină pentru desemnarea acestei noțiuni sunt *sanctus* în Apus și ἅγιος în Răsărit, care traduc pe *qados*, sfânt, din Vechiul Testament, în versiunile acestuia din limbile latină și greacă.

Noțiunea de „sfânt” este comună tuturor religiilor. În lumea păgână, cuvântul „sfânt” avea o întrebuițare mai mult cu caracter oficial, ceremonial. Vechiul Testament, la început, iar mai apoi Noul Testament, îi dau o conotație religioasă, desemnând lucrurile și persoanele sustrase condițiilor obișnuite și consacrate lui Dumnezeu, primul accentuând mai mult sfințenia rituală, iar al doilea pe cea sacramentală.

Noul Testament pune accentul și pe aspectul moral al sfințeniei, ca treaptă de desăvârșire de atins din partea credincioșilor. În perioada primară a Bisericii denumirea de „sfinți” a fost la început apelativul tuturor celor care, împărtășind credința în Iisus Hristos și primind botezul în numele Sfintei Treimi, au devenit membrii Bisericii creștine. Ulterior, când aceștia au luat denumirea generală de „creștini”, denumirea de „sfinți” a rămas numai pe seamă a celor credincioși care în viața lor pământească s-au distins, în mod deosebit, prin tăria credinței și prin practica statonnică a dragostei creștine.

În Vechiul Testament, termenul de „sfânt” este folosit ca atribut al lui Dumnezeu - persoană (Isaia VI, 3) care intră în comunione cu alte persoane după chipul Său și din care acestea din urmă cresc spre o tot mai deplină asemănare și prefacere după chipul Persoanei dumnezeiești. Ca atribut al Persoanei dumnezeiești, termenul de „sfânt” exprimă identitatea desăvârșită a lui Dumnezeu cu Sine însuși în transcendență Sa față de întreaga ordine creată. Prin identitatea desăvârșită între ceea ce Dumnezeu este în ființă Sa și între ceea ce

lucrăză prin voia Sa cea sfântă, expresia ființei Sale, Dumnezeu este izvorul și norma a toată sfînțenia". Aceasta este proprie numai lui Dumnezeu: „Sfânt este numele Său” zice proorocul Isaia (57, 15). Sfînțenia creaturilor depinde direct de aceea a lui Dumnezeu, care le este icoana-model, către care trebuie neconitenit să tindă în desăvârșire. Cel mai desăvârșit dintre oameni nu poate să ajungă la sfînțenia lui Dumnezeu, dar având-o ca model, ca lumină și străduindu-se să meargă către ea, va ajunge în starea de a fi aproape de Dumnezeu, de a fi în raza sfînțeniei Lui³.

Prin noțiunea de sfânt se arată distanța incomensurabilă dintre Dumnezeu și creație. Aceasta este infinit superior tuturor celor pământești, vremelnic și imperfekte. Distanța aceasta este de natură ontologică, adică Dumnezeu este Însuși Binele absolut, în fața căruia cele pământești sunt imperfekte și relative. În Dumnezeu, imperfecțiunea și cu atât mai mult păcatul și răul nu pot avea loc; El este lumina pură neajunsă. Deoarece ființa lui Dumnezeu este identică cu Binele și voința Lui este identică cu Binele, Dumnezeu este Sfântul prin excelență. Dumnezeu este plenitudinea binelui. De aceea, în Vechiul Testament, El este „Sfântul” sau „Sfântul lui Israel”, „Cel de trei ori sfânt”⁴. Sfînțenia lui Dumnezeu nu are trepte. Ea este aceeași din veșnicie și va fi pururea aceeași. Numai oamenii se sfîntesc și se desăvârșesc în sfînțenie. La origine, cuvântul „sfânt” avea nuanță de transcedent, separat de lume și de necurăția și păcatele ei. Legea Lui e sfântă și cei ce o împlinesc sunt sfânti. „A se sfînti” înseamnă a se manifesta ca sfânt, a se separa de ce este intintat, de ceea ce nu e sfânt, ci profan. Orice intintare este contrară sfînțeniei, este negarea ei, antipodul ei. Pentru aceea Dumnezeu poruncește poporului Său ales să fie sfânt și să nu-și pângărească sufletul în niciun chip, nici măcar prin mâncărurile oprite. Sfînțenia lui Dumnezeu cere, astfel, sfînțenie de la cei ce se apropie de sfînțenia Lui⁵.

În Noul Testament, sfînțenia divină se arată în Sfânta Treime, adică în fiecare Persoană divină. Astfel, Dumnezeu Tatăl este „Sfântul”. El este desăvârșit (Matei 5, 48; Ioan 17, 11). Mântuitorul Hristos este vestit de Arhanghelul Gavril ca „Sfântul care Se va naște din Sfânta Fecioară Maria” (Luca 1, 35), pentru că este Fiul Lui Dumnezeu și pentru că zâmplirea Lui ca om și intruparea au loc prin coborârea Duhului Sfânt și prin umbruirea Celui Preaînalt (Luca 1, 35). El este și Sfântul prin excelență, nu numai ca Dumnezeu, ci și ca om (Fapte 3, 14). El este Arhiecreul cel adevărat, „sfânt fără răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și fiind mai presus decât cerurile” (Evrei 7, 26). Pentru că Duhului îi este ființială sfînțenia și pentru că în Duhul Sfânt ni se împărtășește ea, El

este numit consecvent Duhul Sfânt. Căci de la Tatăl prin Fiul, în Duhul Sfânt se revărsă harul dumnezeiesc asupra omului⁶.

Ideea de sfînțenie este îmbinată cu ideea de desăvârșire în Noul Testament. Mântuitorul Hristos, în Predica de pe Munte, îndeamnă pe ascultători să fie desăvârșiți, ca fiind Tatălui ceresc: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Matei 5, 48). „Cuvântul grecesc care desemnează desăvârșirea, perfectiunea, avea în vechime și sensul de sfânt, sfînit, sacru. Este drept că acest sens este mai rar, dar el arată că sfînțenia înseamnă totalitate impecabilă, neșirbită și neatinsă, nepătăță și inepnizabilă. Aceeași idee de sfînțenie este asociată însă și cu ideea de puritate sufletească, puritate ca aceea a copiilor și care ne oferă accesul la Împărăția Cerurilor: <<Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un prunc nu va intra în ea>>” (Luca 18, 17). Sfântul, ne spune profesorul Nichifor Crainic, „este creștinul desăvârșit, dar în același timp și copilul desăvârșit... Candoarea copilăriei se întâlnește pe același plan final cu sfînțenia. Dar candoarea copilăriei este o stare de natură a sufletului purificat prin baia Botezului, în vreme ce candoarea sfântului este o stare cucerită prin nevoiințele și casnele nespus de grele ale unei vieți întregi”⁷.

Sfînțenia este gradul culminant al desăvârșirii creștine. Sfântul Dionisie Areopagitul chiar definește sfînțenia în sensul acesta: „sfînțenia este ca să vorbim în felul nostru curăția cea liberă de orice nelegiuire; cea desăvârșită și cu totul nepătăță”⁸. Atingerea acestui grad înseamnă integrarea deplină în Hristos. Lucrul acesta nu este posibil decât prin realizarea sfînțeniei, care este Hristos, nu în cuvinte, ci în viața noastră curată și sfântă. Toți avem acces la sfînțenie, pentru că Dumnezeu, „subiectul divin de puritate absolută, S-a făcut subiectul uman de culminantă puritate, sensibilitate și comunicabilitate, ajutându-ne și pe noi, ca în această comunicare a Sa cu noi, să descoperim sensibilitatea noastră subiectivă”⁹.

Mântuitorul Hristos ne-a relevat, prin persoana Sa teandrică, atât sfînțenia divină, cât și destinul credinciosului de a redobândi sfînțenia pierdută prin păcat, sau mai bine zis parțial degradată. Așa cum Hristos și-a asumat umanitatea ca s-o răscumpere din păcat, tot așa și credinciosul trebuie să-și asume sfînțenia, din Cincizecimea permanentă a Bisericii, ca să se mantuiască, să-și recăștige integritatea originară a chipului divin din el. „Toți știm, spunea părintele Arsenie Boea, că înăuntrul nostru stau ascunse mărgăritarul, comoara, talantul și altarul Împărăției lui Dumnezeu. Înăuntrul nostru avem aşadar posibilitatea sfînțeniei. Dar posibilitatea încă nu e realitatea. De la sine numai posibilitatea sfînțeniei

nu se transformă în sfințenie”¹².

În Ortodoxie, sfințenia tainică nu se reveleză prin sfinți, ceea ce este suprasensibil devine sensibil, experimental prin sfinți. Biserica ne prezintă o admirabilă zugrăvire a sfințeniei, prin pilda sfinților. Divinitatea devine transparentă prin ei, ca organe sacre ale ei. Astfel, una din cântările Triodului glăsuieste: „Ce vă vom numi pe voi, sfinților? Heruvimi? Că întru voi s-a odihnit Hristos. Serafimi? Că neîncetăt l-ați preaslăvit pe El. Îngeri? Că de trup v-ați lepădat. Puteri? Că lucrați cu minunile. Multe sunt numirile voastre, dar mai multe-s darurile! Rugați-vă să se măntuiască sufletele noastre”¹³. Analizând acest imn liturgic, desprindem caracteristicile sfințeniei: revârsarea ei permanentă în sufletul credincioșilor ca daruri ale Duhului Sfânt, întâi prin Sfintele Taine, apoi prin creșteri duhovnicești subiective libere, până la înălțimea dumnezească. Așadar, sfințenia este o stare de deschidere a Sfintei Treimi spre umanitate, de coborâre a ei în umanitate și de înălțare a celor ce vor să ajungă la „măsura dumnezelască” prin eforturi duhovnicești. Sfințenia omului și sfântul, afirmă părintele Stăniloae „este o participare la sfințenia sau la curația plină de taină prin infinitatea ei, a lui Dumnezeu, și prin aceasta, la viața Lui, care se face simțită în trăirea aceleiași taine și infinități. Această participare este simultană cu uitarea plăcerilor trecătoare și inferioare ale păcatului, uitare care devine statonică în cei ce se angajează permanent și cu toate eforturile pe calea unei vieți de sfințenie... . Caracteristica dominantă a vieții sfântului este să facă totul pentru alții, dăruindu-se altora, să facă lucruri mai presus de cele obișnuite, cu smerenia că nu le face cu puterea sa, ci din puterea supremă dumnezească”¹⁴.

Sfinții sunt creștinii desăvârșiți prin ascезă și prin iubire și în același timp, luptători pentru adevar și dreptate, împotriva oricărui izvor al răului. Prin fervoarea credinței, prin ascезă, prin dragoste, prin duhul jertfelnic, sfinții realizează asemănarea cu Dumnezeu și confirmă deplin că lumea este operă a iubirii lui Dumnezeu, destinată îndumnezcirii. Biserica cinstește pe sfinți, întrucât recunoaște în ei prezența lui Hristos și lucrarea Sfântului Duh. Cinstirea sfinților „nu este o știbire a cinstirii lui Dumnezeu, ci dimpotrivă, este o preamărire a iubirii Sale pentru oameni și a lucrării Lui de înălțare a omului spre frumusețea și viața veșnică a lui Dumnezeu. Domnul nu este minunat într-o singurătate și într-o izolare veșnică, ci este minunat într-o sfinție care se împărtășesc și se bucură de iubirea lui Dumnezeu și de slava Sa”¹⁵.

Când citim sau când auzim din Sfintele Scripturi aceste porunci dumnezeiești:

„Fiți sfinți!” sau „Fiți desăvârșiți!”, care este în fond același lucru, le primim cu greutate la prima

auzire, ni se pare că este cu neputință de înfăptuit sfințenia cu propria noastră viață. Dacă privim însă la viețile sfinților, despre care știm că au fost oameni ca și noi și vedem că ei au putut împlini această poruncă a sfințeniei, a desăvârșirii, prindem și noi curaj, deoarece toți oamenii sunt chemați să devină sfinți, dar devin sfinți numai cei care răspund chemării Mântuitorului Hristos și cultivă comuniunea lor de iubire cu Dumnezeu și cu semenii.

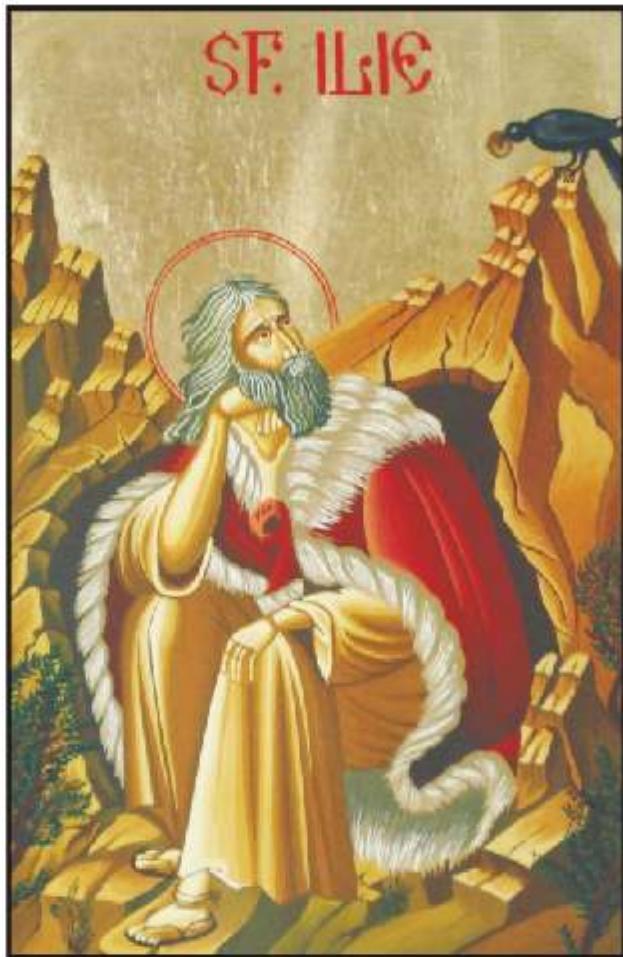
**Pr. Asist. Univ. Drd. Beldiman Nicușor,
Facultatea de Teologie „Justinian
Patriarhul” din București**

Note bibliografice

- ¹ Hippolyte Delehaye, *Sanctus. Essai sur le culte des saints dans l'antiquité*, Bruxelles, 1927, p. 1.
- ² Drd. Dumitru Pintea, „Temeiuri dogmatice pentru cinstirea sfinților în Ortodoxie”, în *BORom* 1/1980, p. 137.
- ³ Pr. Gheorghe Paschia, *Sfânt și sfințenie*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2007, p. 22.
- ⁴ Mitrop. Nicolae Mladin, „Sfinții în viața morală ortodoxă”, în *Studii de teologie morală*, Sibiu, 1969, p. 313.
- ⁵ Prof. N. Chițescu, pr. prof. I. Tudoran, pr. prof. I. Petrență, *Teologia Dogmatică și Simbolioǎ*, Ed. „Renașterea”, Cluj, 2005, p. 140.
- ⁶ Pr. prof. dr. Alexandru Stan, „Sfinti și sfințenie un punct de vedere ortodox”, în *TV1-3/1992*, p. 61.
- ⁷ Mitrop. Nicolae Mladin, *op. cit.*, p. 313.
- ⁸ Pr. prof. dr. Alexandru Stan, *op. cit.*, p. 63.
- ⁹ Prof. Dr. Nichifor Crainic, „Copilarie și sfințenie” în *Tineretul și creștinismul. Repere duhovnicești pentru tinerii zilelor noastre*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2008, p. 83-85.
- ¹⁰ Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numele divine*, trad. de pr. Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschi, Iași, 1936, p. 107.
- ¹¹ Pr. Prof.dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 1, EIBMO, București, 1978, p. 261.
- ¹² Părintele Arsenie Boca, *mare îndrumător de suflete din secolul XX. O sinteză a gândirii Părintelui Arsenie Boca în 800 de capete*, Ed. „Teognost”, Cluj, 2002, p. 155.
- ¹³ *Triod*, EIBMO, București, 2000, p. 383.
- ¹⁴ Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, „Sfințenia în Ortodoxie”, în *Ort1/1980*, p. 35-39.
- ¹⁵ †Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Sfinții români - rodul cel mai de preț al lucrării Sfântului Duh în Biserica noastră”, în ziarul „Lumina de Duminică”, 21 iunie 2009, p. 5.

ILIE, SFÂNTUL CARE ADUCE PLOAIA

Istoria poporului evreu este presărată de episoade în care personalități de seamă au contribuit la reabilitarea religio-s-morală a evreilor. Înconjurați de popoare păgâne politeiste, cu o viață morală decăzută, evreii au avut multe momente în care s-au îndepărtat de Dumnezeu și au îmbrătișat cultul zeilor păgâni. A fost nevoie mereu de oameni care să readucă poporul ales la credință adevărată. Acesta este cu precădere contextul în care au apărut proorocii sau profetii. Pe lângă viața lor curată, sfântă, proorocii au vorbit cu Dumnezeu și au transmis oamenilor voia sa divină. Unul dintre cei mai mari profeti ai evreilor este Sf. Ilie Tesviteanul.

Din cartea III Regi, capitolul 17, aflăm că profetul Ilie era originar din Tesba Galaadului, o cetate aflată în vecinătate cu Arabia. Din tradiție știm că era din seminția

lui Aaron, din care se alegeau preoții poporului evreu. Se spune că la nașterea lui Ilie, cu 850 de ani înainte de venirea lui Iisus Hristos pe pământ, tatăl său, pe nume Sovac, a văzut cum niște bărbați îmbrăcați în haine albe au luat pruncul și îl înveleau cu haine de foc, dându-i să mânânce foc. Înspăimântat de vedenie, Sovac a mers la preoții de la templul din Ierusalim și le-a povestit ce a văzut. Răspunsul acestora a arătat că pruncul Ilie a fost ales de Dumnezeu pentru slujirea profetică.

Proorocul Ilie s-a remarcat ca profet în timpul regelui israelian Ahab, care, la îndemnurile soției sale, Izabela, originară din Fenicia, a introdus în regatul israelian cultul zeului Baal, un zeu foarte popular în cetatea Sidon. Ilie a vestit atunci evreilor supărarea lui Dumnezeu pentru gestul acestora de a se lepăda de El. A mers la rege și a vestit că Dumnezeu va pedepsi poporul prin trei ani de secetă, perioadă de foamete pentru evrei. Ascuns de frica regelui Ahab la pârâul Cherit, unde un corb îi aducea hrana, apoi la văduva din Sarepta Sidonului, unde untdelemnul și făina din casa văduvei, prin grija lui Dumnezeu, nu se terminau, Ilie a vestit apoi ploaia care a salvat poporul de la pieire. Momentul în care Ilie a eliminat cultul zeului Baal a fost jertfa de pe Muntele Carmel, unde a reușit să coboare foc din cer peste jertfa sa, ceea ce 450 de preoți ai lui Baal nu au putut face.

Din cartea a IV Regi, capitolul al doilea, aflăm că proorocul Ilie, după ce a lăsat ca urmaș pe Elisei, a fost luat de un car de foc și înăltat la cer, fără a trece prin moarte. Mulți dintre comentatorii acestui text ne arată că Ilie a fost luat cu trupul la cer ca răsplătă pentru viața sa sfântă și pentru credința sa dreaptă. Unii ne arată că scopul pentru care Ilie a fost ridicat cu trupul la cer este acela de a reveni la sfârșitul lumii, ca un al doilea Înaintemergător al Mântuitorului, pentru a vesti a doua venire a lui Hristos, când va judeca lumea. De altfel, Ilie s-a arătat și la schimbarea la față a lui Hristos de pe Muntele Tabor.

Citind cartea Facerii, vedem că după cădere în păcat, porțile raiului au fost închise pentru oameni. Mântuitorul Hristos, prin Învierea Sa, a redeschis aceste porți, primul cetățean al raiului fiind tâlharul de pe cruce. Ne întrebăm, aşadar, unde a fost înălțat Ilie? De ce nu a trecut prin moarte? Putea un om atât de sfânt să ajungă în iad? Sfântul Ioan Gură de Aur, în renumitele sale predici la Evanghelia după Matei, ne arată că Ilie a fost îmbrăcat de Dumnezeu în haină îngerească. De aici am deduce că Ilie a fost înălțat în lumea îngerilor. Sfântul Maxim Mărturisitorul, în „Ambigua“ interpretează mistic această înălțare la cer a lui Ilie. El spune că Dumnezeu „a arătat din vechime măririle minunilor și semnelor și s-a folosit de modul înnoirii, mutând spre alt chip de viață decât cel în trupul supus stricării pe fericitii Ilie și Enoch, nu prin prefacerea firii, ci prin schimbarea conducerii și îndrumării ei“. Așadar, Ilie, ca și Enoch, un alt drept al Vechiului Testament ridicat cu trupul la cer, a trecut - prin voia lui Dumnezeu - la o stare de existență superioară, angelică, despre care nu putem cunoaște prea multe prin rațiune. Sfântul Ioan Gură de Aur ne mai spune că Ilie nu a fost trecut prin moarte pentru că el este cel care va preveni a doua venire a lui Hristos, aşa cum Ioan Botezătorul a vestit prima venire. De aici și legătura între cei doi mari profeti. Faptul că Ilie, prin viață sa plină de virtuți, ne spune Maxim Mărturisitorul, a trecut mai presus de lumea simțurilor, a determinat ca Dumnezeu să-l ridice mai presus de materie. Nu știm unde s-a înălțat Ilie și în ce loc a stat până la venirea lui Hristos. Cu siguranță starea sa a fost una superioară, spirituală, îngerească.

Ca orice om ales de Dumnezeu pentru o misiune atât de dificilă cum este cea de a-i reduce pe evrei la Dumnezeu, Sf. Ilie a săvârșit multe minuni. Prima dintre ele s-a petrecut chiar în casa văduvei din Sarepta Sidonului, unde proorocul sătuse mai mult timp în perioada de secetă. Aici, pe lângă faptul că hrana lor nu se termina niciodată, proorocul l-a inviat pe fiul văduvei. O altă mare minune făcută de Ilie a fost cea prin

care, după rugăciuni adresate lui Dumnezeu, a adus foc din cer peste jertfa de pe Muntele Carmel. Pe lângă acesta, profetul Ilie a ars de viu pe regele Ohozia, tot prin rugăciune și prin coborârea focului din cer, ca pedeapsă pentru că acesta păcătuise grav. Înainte de a fi înălțat la cer, proorocul Ilie, însotit de ucenicul său, Elisei, a lovit cu mantia apa Iordanului, care s-a strâns pentru ca cei doi să treacă pe uscat.

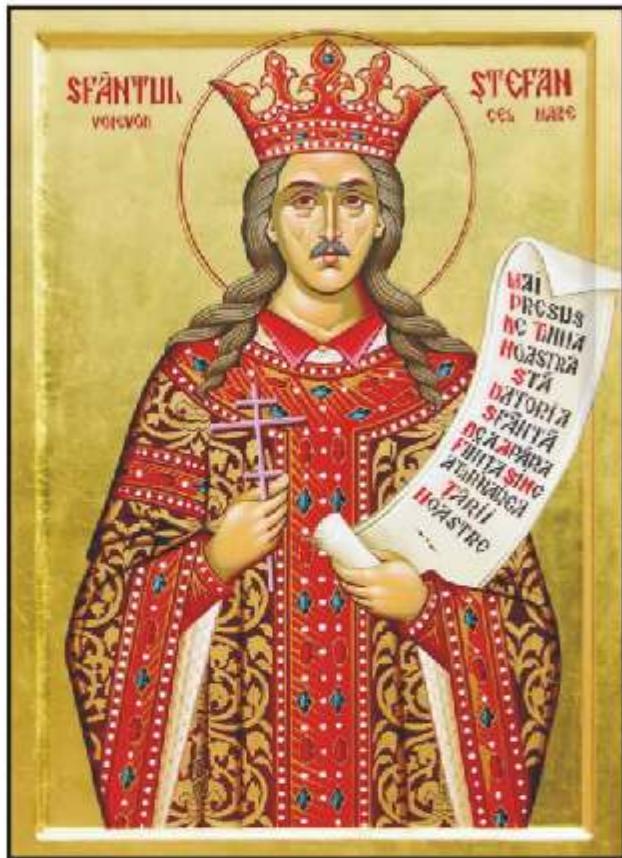
Între sfintii cinstiți în Biserica Ortodoxă, Sfântul Ilie ocupă un loc special. Fiind cunoscut de creștini ca cel care, prin rugăciune și prin puterea încrederii de Dumnezeu, a provocat seceta cumplită din Israel și apoi a adus ploile care au salvat poporul de la pieire, Sfântul Ilie este cinstit ca cel care, prin mijlocirea înaintea lui Dumnezeu, poate aduce ploi. În carte de cult numită „Liturghier“, la capitolul Adunare de cereri, găsim o slujbă care se oficiază în caz de secetă. Această slujbă oficiată „la vreme de neplouare și foamete“ conține o cerere în care este amintită mijlocirea Sfântului Ilie pentru poporul evreu și rugăciunile acestuia pentru ploaie: „Pentru ca rugăciunile noastre să fie bineprimite și precum pe Ilie, oarecând, să să ne audă și pe noi și să ne miluiască, cu ploaie și cu bună întocmire a văzduhului, Domnului să ne rugăm“.

Într-un pasaj din carte III Regi, cap. 19, ne arată că Ilie locuia retras într-o peșteră, de frica regelui Ahab și a reginei Izabela. Când i s-a arătat Dumnezeu, acesta și-a acoperit fața cu mantia, pentru că nu putea privi Slava lui Dumnezeu. Unii interpreți, precum Sfântul Maxim Mărturisitorul, ne spun că Ilie a văzut fața lui Dumnezeu pe Muntele Taborului, când Iisus s-a schimbat la față. Atunci s-au arătat Moise și Ilie, cei doi care nu au putut privi fața lui Dumnezeu în viață lor pământească. Unul dintre motivele pentru care s-au arătat cei doi mari profeti ai Vechiului Testament este tocmai acesta, de a li se îndeplini dorința de a vedea fața lui Dumnezeu prin fața schimbată în lumină a lui Hristos.

Sursa: Ziarul Lumina

DREPT CREDINCIOSUL VOIEVOD ȘTEFAN CEL MARE SI SFÂNT

„O, bărbat minunat, cu nimic mai prejos decât comandanții eroici pe care atâta îl admirăm, care în vremea noastră a câștigat, cel dintâi dintre principii lumii, o biruință atât de strălucită asupra turcului! După credința mea, el este cel mai vrednic să încredințeze conducerea și stăpânirea lumii, și mai cu seamă cinstea de căpetenie și conducător împotriva turcului, cu sfatul, înțelegerea și hotărârea tuturor creștinilor, de vreme ce ceilalți regi și principi catolici se îndeletniceșc cu trăndăvia și plăcerile ori cu războaiele civile”.

Acest elogiu înflăcărat, imbinând admirarea, increderea și respectul, a ieșit de sub pana unui vestit cronicar polon, Jan Dlugosz (1415 - 1480), sub impresia victoriei de la Vaslui (10 ianuarie 1475); el exprima, însă, cu certitudine, în partea noastră de Europă, o credință generală, pe care politica de până atunci a principelui Moldovei o justifica și care se întemeia pe speranța încheierii unei coaliții de mari proporții, în fața căreia cuceritorul Constantinopolului să bată în retragere. Evoluția evenimentelor nu a adus, însă, împlinirea unei speranțe. În aceste împrejurări, al căror dramatism e greu de înțeles și de retrăit astăzi, Moldova și principalele ei își aflaseră locul în prima linie a luptătorilor, a celor care aderau, cu mai multă sau mai puțină insuflare, la ideea unei cruciade. Locul acesta, cu totul deosebit pentru un principie ortodox, îl avea în vedere papa Sixt IV atunci când îl numea pe Ștefan al Moldovei atlet al credinței creștine și în temeiul lui propunea cronicarului polon să scârge credințele acestui

prințep misiunea de imperator et dux contra Turcum.

Nici douăzeci de ani nu trecuseră de când Ștefan Vodă preluase domnia Moldovei. În 1457, el nu era decât încă un pretendent la Coroană, încă unul dintre urmășii lui Alexandru cel Bun - fiu și nepoți - care încercau să folosească, în profitul lor, situația tulbure din țară și de la hotarele ei. Zece ani mai târziu, lupta de la Baia - în care s-a frânt sumetia regelui Matias al Ungariei - a arătat cine era, de fapt, cel care „pe Siret, la tină, la Doljești” luase în mâinile sale „schiprul Țării Moldovici” și, odată cu el, soarta acestei țări. După încă zece ani, principalele bătălii cu dușmanul Creștinătății erau date și Europa cunoștea faptele acestui prințep care stăpânea „o Valahie” întinsă de la Ceremuș la Marea Neagră și de la Carpați până la Nistru, dar a cărui autoritate era încă și mai întinsă și a cărui hegemonic ajunsese să cuprindă, un moment, o bună parte a litoralului nordic al Mării Negre. El însuși, „un bărbat de aleasă virtute și cu merite preastrălucite față de Republica Creștină”, știa că numele lui se afla - precum îl înștiințase același Sixt IV - pe buzele tuturor. Cucerit și smerit, dar încrezător în forțele țării sale și ale oamenilor săi, Ștefan transmitea Europei un mesaj realist: în primăvara anului 1477, solul său, îmfătișa la Veneția temerile acelei încrederi și ale aceluia realism politic: „Nu vreau să mai spun că de folositoare este, pentru treburile creștine, această țară a mea; socotesc că este de prisos, fiindcă lucru e prea împede, că ea este cetatea de apărare a Ungariei și a Poloniei și straja acestor două crăi”. Și, cum știa direcția pe care aveau să o urmeze viitoarele atacuri otomane, vizând „cele două ținuturi, al Chilici și al Cetății Albe”, domnul Moldovei atrăgea atenția celor interesați îndeosebi de căile comerciale din bazinul Mării Negre „să aibă în vedere că aceste două ținuturi sunt Moldova toată și că Moldova cu aceste ținuturi este un zid pentru Ungaria și pentru Polonia”.

Mesajul a fost auzit, dar n-a fost ascultat. După încă zece ani, cele două cetăți cu ținuturile lor erau deja pierdute; războiul început în 1473 s-a încheiat în 1486 și Moldova a acceptat din nou protectoratul otoman, însă în condiții care numai lui Ștefan îi s-ar fi putut acorda. Un contemporan, italian trăitor în Polonia și sfătuitor într-ale politicii acestui regat, a caracterizat cum nu se poate mai bine chipul în care s-a ajuns, în acei ani, la fixarea acestui statut. Moldovenii - spune el - „au provocat adesea, în mai multe rânduri, pierderi atât de mari sultanului, încât acesta a fost silit, în cele din urmă, să-l numească aliat și prieten pe Ștefan, domnul moldovenilor [...]”, care a cedat nu sub

presiunea armelor, ci sub anumite condiții". Astfel, Ștefan și moldovenii lui s-au închinat Portii „prin tratate, nu ca învinși, ci ca invingători".

Și a mai trecut un deceniu. În toamna anului 1497, ambiția regelui polon Ioan Albert a mânat spre Moldova o oaste puternică. Și ambiția regală, și oastea s-au lovit de zidurile cetăților și s-au frânt în Codrul Cosmimului. După lungi discuții, s-a ajuns la un tratat de pace, încheiat în iulie 1499 la Hărălău, act cu multe semnificații, marcând - după expresia lui A. D. Xenopol - „culmea mersului triumfal al lui Ștefan cel Mare". Trecuseră 40 de ani de când domnul Moldovei trebuise să accepte un tratat (Overchelăuți, 1459) cu clauze care încă îl stânjeneau. Acum, amândoi regii catolici - cel al Poloniei (Ioan Albert) și cel al Ungariei (Vladislav, fratele primului) - trebuiseră să accepte că „în mâinile acestui voievod se află toată temelia și toată puterea păcii și a liniștii între aceste donă ilustre regate".

Toate acestea vor fi luminat, poate, sfârșitul lui Ștefan, acum o jumătate de mileniu. Domnul însuși rezuma, cu smerită mândrie, la 1502, faptele pentru care fusese glorificat în Europa creștină a vremii: „de când sunt domnul acestei țări, am purtat 36 de lupte, dintre care am fost invingător în 34 și am pierdut două". Era, desigur bilanțul care îl putea interesa pe medicul venețian venit să alină suferințele fizice ale unui „domn atât de mare cum este acesta". Însă din informațiile culese și din observațiile proprii, același medic putea să adauge că „acest vestit domn", Ștefan voievod, „este un om foarte înțelept, vrednic de laudă, iubit mult de supușii săi, pentru că este îndurător și drept, veșnic treaz și dănic".

Așa îl vedea contemporanii săi, și în primul rând supușii săi - colaboratorii apropiati, boierii mari și mici, locuitorii târgurilor, negustorii, toți cei în stare să furnizeze informații unui străin care trecea hotarele Moldovei sau unuia care scria o cronică dincolo de hotarele Moldovei.

Multe alte lucruri, însă, nu aveau cum să fie percepute imediat de contemporani, rămânând a fi înțelese și înregistrate numai de urmași. Ștefan cel Mare a fost întruparea cea mai înaltă a maiestății monarhice din tot cursul Euvilui Mediu românesc. Tot ceea ce a făcut, tot ceea ce a spus, tot ceea ce a transmis este expresia unei concepții de guvernare a cărei eficiență s-a vădit repede și cu efecte a căror durabilitate a fost verificată prin secol. „Elev" al marelui cruciat care a fost Iancu de Hunedoara, Ștefan a știut să preia din experiența acestuia tot ceea ce se potrivea tradițiilor dinastiei sale și țării pe care trebuia să o conducă. Ortodox fără concesii - fapt ilustrat și de căsătoriile sale - a fost, în același timp, stăpânul tuturor supușilor săi, de toate confesiiile.

Întegător al nevoilor impuse de alianțele politice și militare, a păstrat credința și speranța într-o cruciadă a sa, ortodoxă. În acest domeniu, poziția sa poartă pecetea de neconfundat a succesiunii bizantine pe care - fără să fie străin modului de viață din Europa centrală - a ilustrat-o cu strălucire. Pentru creștinătate, a luptat cu arma în mână și s-a oferit să lupte, cu ai săi, până în ceasul din urmă. Când

**Mormântul Sfântului biserică
Mănăstirii Putna**

încheierea păcii s-a vădit de neînlăturat, a trecut această luptă într-un plan simbolic, stăruind în a sublinia că mai apăsat faptul că era vorba de o misiune încredințată de Cel de Sus, către care îndreptau acum rugăciunile nu numai clopoțele bisericilor semăname pe tot cuprinsul țării, ci și picturile lor - țășnind, de la o vreme, și pe porții exterioare, ca într-o mare, emoționantă, învățătură.

Ștefan a înțeles, ca puțini alții, că a guverna, la vremea aceea, însemna, mai cu seamă, că principalele trebuie să fie văzut de supușii săi. A străbătut țara cu toată curtea sa, făcând judecățile nu numai în cetatea de scaun de la Suceava, ci și în celealte curți domnești. În toate bisericile sale, ridicate pentru folosința acestor curți din orașe (ca la Dorohoi, Hărălău, Iași, Piatra Neamț ori Vaslui) sau pentru a slui unor aşezăminte monahale, el și familia sa puteau fi văzuți de oricine, în somptuoasele tablouri votive. Prezența lui, uneori săptămâni în sir, în alte orașe decât cetatea de scaun însemna, totodată, și apariția la slujbele religioase din acele biserici domnești, participarea la hramuri și la tot felul de alte ceremonii. Domnul se infățișa supușilor săi aievea (nu numai prin chipurile încremenite din tablourile votive), în toată strălucirea, cu sfetnicii și dregătorii curții, cu ostașii lui credincioși, cu suita de cărturari care scriau actele și scrisorile. Cu greu ne putem imagina, azi, aceste realități, care abia se întrezăresc din paginile cronicilor și din șirurile destul de stereotipe ale documentelor, însă această politică a fost aceea care i-a asigurat câștigarea oamenilor, în epocă, și supraviețuirea în sufletele urmașilor. Dacă, în momentul când Ștefan a preluat sceptrul, unii fruntași ai societății moldovene - însemnați prin poziție, avere, înrudiri și influență - au plecat din țară, întorcându-se treptat, în primii ani ai noii domnii, în preajma marilor confruntări cu otomanii boierimea și-a strâns

rândurile în jurul principelui și, cu el în frunte, a dat piept cu moartea. Astfel, în dimineața luptei de la Vaslui, unul dintre ei a îngemunciat și i-a spus: „Îți vom sta astăzi credincios alături și Dumnezeu ne va ajuta”. În anul următor, la Valea Albă, a pierit mai ales floarea oastei; a spus-o Ștefan însuși: „eu, cu curtea mea, am făcut ce am putut...”. După încă un an, un corp de oaste și-a lăsat oasele în Crimeea, pe zidurile cetății de la Mangop, încercând să stăvilească acolo valul amenințărilor al puterii otomane. Asemenea jertfe nu ar fi fost posibile fără încrederea puternică a țării întregi și în primul rând a boierimii, fără a cărei colaborare nu se putea imagina o cărmuire bună.

Din ce în ce mai mult se întrevede, din cercetarea izvoarelor, că Ștefan cel Mare a fost unul dintre conducătorii medievali care au dispus de o excelentă capacitate de a culege informații. Domnul de la Suceava era, tot timpul, foarte bine informat: soli străini veneau mereu la el - Ștefan este, de altminteri, cel dintâi domn român pe lângă care a fost acreditat un reprezentant permanent al unei mari puteri (un venetian în 1476) - în timp ce solii săi băteau drumurile spre alte curți. Un aparat diplomatic excelent a stat în slujba domnului, sub directa îndrumare a marclui logofăt al țării, Ioan Tăutu, el însuși un diplomat de mare anvergură, specializat în relațiile cu Poarta și cu regatul polon. Urmele acestor relații diplomatice - deosebit de complexe și atent construite - se regăsesc în cronică și în documente.

Faptelor săvârșite pentru apărarea moșiei sale și a creștinătății întregi, Ștefan cel Mare le-a adăugat, însă, o față neîntâlnită până atunci, și nici după aceea la dimensiunile atinse de el; a fost un creator de memorie istorică. Pe de o parte, a restaurat mormintele tuturor înaintașilor săi: ale primilor principi ai Moldovei independente - în biserică Episcopiei de la Rădăniș; ale membrilor familiei lui Alexandru cel Bun - la Bistrița și Neamțu. După ce părinților săi le-a făcut morminte la Probota, a zidit o mănăstire (Putna), a cărei biserică trebuia să fie necropolă propriei sale familii. Pe toate bisericile a pus, la vedere, pisani - dintre care unele,

explicând semnificația respectivei ctitorii, sunt adăvărate pagini de cronică - toate cu numele său, uneori și cu stema țării.

Pisanii mai măreți, cu stema sa personală, dinastică, alături de cea a țării, a pus să se ridice și pe zidurile cetăților - dintre căte vor fi fost, sunt cunoscute două la Cetatea Albă (din 1476 și 1479) și două la Suceava (din 1477 și 1492). Pe de altă parte, a pus să se scrie cea dintâi carte de istorie a țării sale, cronica în a cărei redactare a avut un cuvânt important, probabil, marele logofăt Ioan Tăutu, șeful cancelariei domnești. „Cronica epocii e opera vie a lui Ștefan și și pierde ea însăși viața odată cu acel din al cărui suflet s-a născut” (Emil Turdeanu). Această cronică - din al cărei trunchi se vor desprinde mai multe variante locale și traduceri în limbi străine - este una dintre ctitorile nepieritoare ale lui Ștefan cel Mare, fiind din el, cum s-a spus, un ctitor al istoriografiei românești.

În anii acestei lungi domnii a avut loc o înflorire extraordinară a artelor. Specialiștii care au studiat ansamblurile picturale, icoanele, manuscrisele cu miniaturi, broderiile liturgice, piesele de argintarie sau sculptate în lemn, nu fac economie de laude și elogii. Și încă trebuie să se țină scama de faptul că broderiile, cărțile și mai ales tot ce a însemnat obiectul lucrat în aur, argint și pietre scumpe constituie un tezaur drastic redus în urma nemumăratelor prădăciuni care au lovit ctitorile moldovene în veacurile XVI - XIX. Dar pe unde au ajuns, în vălmășagul vremurilor, unele manuscrise - în Austria, în Rusia ori în Statele Unite - ele sunt considerate capodopere ale respectivelor depozite.

La implementarea a cinci veacuri de când „acest vestit domn” a plecat spre veșnicile lăcașuri, descoperim cu uimire și emoție căt de puține lucruri știm, totuși, despre viața sa, despre tot ce se va fi lucrat în țară, despre relațiile sale cu monarhii vecini și cu unii principi mai de departe. Cum gădea, cum simțea, cum trăia - capitole întregi sunt acoperite de imense pete albe. Ici și colo, când și când, câte un istoric mai îndrăznește și mai puțin conformist speră să spulbere

Mormântul Sfântului Ștefan cel Mare - lespedea din marmură de Carrara

intunericul acestei necunoașteri, legând laolaltă firimituri care par de niciunul în absență unci imagini a întregului din care nu se mai deslușește nici măcar umbra. Din cele mai neașteptate colțuri, se ridică însă, uneori, câte o asemenea umbră, care zdruncină confortabilă și liniștitarea credință în falsele imagini consacrate. Monumentala sobă, reconstituită din resturile descoperite pe Câmpul Sănturilor de lângă cetatea Sucevei, a fost una din aceste revelații de natură să modifice structural înțelegerea aceluia care a comandat-o și a așezat-o în casa lui: unul ca acela nu era un prințisor sărmănești, legat de poalele marilor monarhi ai vremii, apărându-și „sărăcia și nevoie și neamul” cum și pe unde își era îngăduit, ci un suveran puternic, bogat și mândru, conștient că tuturor celor care îl treceau pragul trebuie să le arate ce însemna țara peste care domnea. Era țara pe care el însuși o definise ca fiind o „poartă a Creștinătății” (1475), o „ecatoare de apărare a Ungariei și a Poloniei” (1477), „scut și protecție din toată partea pagânească” (1503). Lectura și analiza liberă a tuturor mărturiilor rămase din acea vreme - fie surse scrise, fie surse vizuale - conduc, înceț-înceț, la o imagine cu totul nouă a lui Ștefan cel Mare, neașteptată (poate) pentru unii, dar veridică în fond și întru totul corespunzătoare aceleia pe care fabuloasa sobă de la Suceava doar a sugerat-o acum câteva decenii.

Nu ne-a rămas de la acest domn un text ca acela, plin de zbucium și trăire tumultuoasă, dictat de Mihai Viteazul la 1601 și investit de Nicolae Iorga cu o sugestivă caracterizare: o istorie a lui Mihai Viteazul de el însuși. Pentru a-i cunoaște gândurile, credințele, reacțiile avem numai câteva scrisori și o seamă de ziceri, refăinate de oameni care l-au cunoscut ori care au avut acces la rapoartele diplomatice. Din toate, se desprinde chipul unui om foarte sigur pe el și foarte măsurat la vorbă, transmitându-ți mesajul doar în câteva cuvinte apăsate, ca tăiate în piatră, într-o rostire apropiată de ceea ce s-a numit stil inscripțional. Emoția, grija, mânia nu se ascund în spatele vorbelor, după cum nici ironia dură nu lipsește din aceste texte. Însă ceea ce răzbate din toate aceste texte este credința nestrămutată și necondiționată a celui care, în inscripțiile săpate în piatră, gravate în argint sau scrise pe pergament își spune „Binecinstitorul și de Hristos iubitorul domn”. Iar dacă aceste mărturii ar putea fi bănuite de formalism, o avem pe aceea a unui străin, un diplomat (Paolo Ognibene), catolic și nu ortodox, care în 1474 a trecut pe la Curtea Moldovei; el a comunicat la Venetia - și de acolo mesajul a plecat spre Roma, la papa Sixt IV - că un principie „mai smerit și mai cucerinic” decât domnul Moldovei „nu se poate a fi”.

Există, însă, mai presus de tot ceea ce se exprimă prin cuvinte, un document în care Ștefan însuși a spus, cu toată concizia și cu toată limpezimea posibile, crezul său: stema pe care și-a fixat-o spre 1490 și care, cu mici (dar nu neînsemnante) modificări o va purta până la moarte. Ca orice mărturie heraldică, ea are un numai rolul de a identifica posesorul, dar și misiunea de a transmite celor inițiați, contemporani și urmași deopotrivă, gândurile și credințele acestuia. În stema pe care principalele Moldovei a purtat-o în ultimul

deceniu al vieții sale, locul de frunte (primul cartier) il ocupă o cruce dublă; în partea opusă (cartierul ultim), o dublă floare de crin închipuie, la rându-i, același însemn. Sub semnul Cinstitei Cruci a pus Ștefan toate acțiunile sale, toate luptele și toate strădaniile sale. Vechi scrieri franceze explică simbolul florii de crin ca fiind expresia credinței (petala centrală), guvernată de înțelepciune și apărată de cavalerism (petalele marginale). și știm astăzi că domnia lui Ștefan cel Mare a fost o neconitență luptă pentru afirmarea credinței, a înțelepciunii și a cavalerismului. Toată partea inferioară a acestei steme este luminață de o jumătate de soare, fixată în chiar „inima” ei. În aceste simboluri vorbește Ștefan despre sine și despre Moldova cu el în fruntea sa.

Multe cuvinte frumoase și emoționante au fost scrise de istorici pentru a caracteriza domnia marelui principel trecut la veșnicia odihnă acum cinci veacuri. Una dintre ele - și dintre cele mai puțin cunoscute - datează de acum peste șase decenii și aparține cuiva care a cercetat cu pasiune și devotament literatura și arta acelei vremi, profesorul Emil Turdeanu. Asupra cuvintelor sale se cade să luăm aminte, mai cu seamă în ziua de azi:

„Opera lui Ștefan cel Mare a crescut printr-un efort tenace și de lungă durată. Ea ne apare azi cu atât mai mare, cu cât greutățile din care ea s-a rupt au fost mai uscate și cu cât ea răsfringe mai linșpede, până în cele mai risipite amănunte, voința de creație a unui om de geniu”.

Tetraevanghel 1473, pagina 8

ACTUALITATEA EPARHIALĂ

CONȘTANTIREA DELEGATILOR PENTRU REALIZAREA ALBUMULUI „DOMNITORII ȘI IERARHII TĂRII ROMÂNEȘTI - ETITORIILE ȘI MORMINTELE LOR”

În ziua de 1 iulie, la Palatul Patriarhiei, în sala Sanctus Dionysius Exiguus, a avut loc întâlnirea delegaților eparhiali pentru redactarea Albumului „Domnitorii și ierarhii Tării Românești - etitorile și mormintele lor”. Lucrările s-au desfășurat sub conducerea PC. Pr. Hau Mihai, Consilier Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, și PC. Diacon Inspector Mișu Radu. La acest eveniment, cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Ambrozie, Episcopia Giurgiului a fost reprezentată de către Pr. Balaban Mihail, Consilier Patrimoniu. După o analiză amănunțită a materialelor pregătite până în prezent pentru tipărire a acestui album, s-au stabilit ultimele detalii în vederea începerii corecturilor și a tehnoredactării. Următoarea consfătuire a fost stabilită pentru data de 31 iulie 2009, când se va finaliza centralizarea informațiilor scrise și a fotografiilor care vor fi incluse în album.

SFÂNTA LITURGHIE ARHIEREASCĂ ÎN CATEDRALA EPISCOPALĂ DIN GIURGIU

În Duminica a IV-a după Rusalii, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, înconjurat de un sohor de preoți și diaconi, a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu. În cuvântul de învățătură rostit cu acest prilej, Preasfinția Sa a explicat pericopa evanghelică în care a fost prezentată una dintre vindecările săvârșite de Hristos asupra unui slujitor al unui militar roman, care apelează la Iisus ca la unică lui salvare. Dincolo de insistența lui în fața Mântuitorului, din comportamentul și din vorbele lui reiese și devotamentul lui față de unul dintre slujitorii săi. De asemenea, Preasfințitul Părinte Ambrozie a subliniat și valoarea credinței sutașului care, prin nădejdele tare și prin smerenie adâncă, se face vrednic să intre în împărăția lui Dumnezeu. Credința este condiția esențială pentru dobândirea mântuirii, este modul prin care primim harul divin, care nu se oferă prin Hristos, pentru a conlucra cu el. Credința este ea însăși un dar al lui Dumnezeu, în sensul că ea nu ar fi posibilă dacă nu s-ar simți chemarea și atracția harului lui Hristos, care o provoacă. „Nicăi credință nu e de la

voi, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, căci, de nu-ăr fi venit Hristos și de nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut noi să credem?”. La finalul cuvântului său, Întâistătătorul eparhiei Giurgiului i-a îndemnat pe credințioși prezenți să urmeze pilda de smerenie și de dragoste a sutașului fată de slujitorul său, în care a văzut un semen, și pilda de credință în dumnezeirea lui Iisus pe care l-a socotit doctorul suprem care poate vindeca orice suferință.

ÎNFIINȚAREA ASOCIAȚIEI MEDICILOR ȘI FARMACIȘTILOR ORTODOȘI ROMÂNI FILIALA GIURGIU

În ziua de 6 iulie 2009, Episcopia Giurgiului și Asociația Medicilor și Farmaciștilor Ortodocși Români (AMFOR) au desfășurat o acțiune comună menită să pună bazele unei filiale și în județul nostru. Cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Dr. Ambrozie, Episcopia Giurgiului a fost reprezentată la acest eveniment de către Pr. Gabriel Chirculeanu, Consilier Cultural. La propunerea domnului doctor Cosmin Georgescu, medicii și farmaciștii giurgiuveni au luat în discuție programul asociației, hotărând în unanimitate înființarea unei filiale a acesteia și în județul Giurgiu.

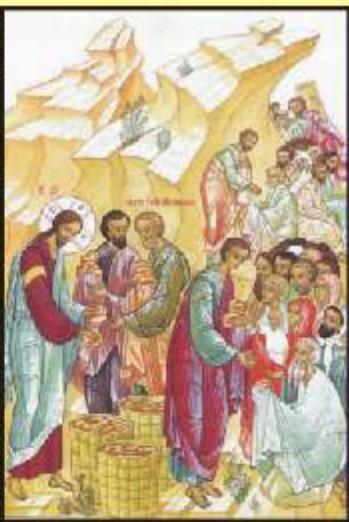
Asociația Medicilor și Farmaciștilor Ortodocși Români este o organizație filantropică medicală, înființată în data de 26 aprilie 1994, la inițiativa Preafecitului Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. Din asociație fac parte medici, farmaciști, asistenți medicali și alte categorii profesionale care sprijină opera de caritate a asociației. Obiectivele de activitate ale AMFOR sunt următoarele:

1. dezvoltarea dimensiunii creștine a dăruirii pentru alinarea suferinței umane;
2. organizarea solidarității creștin ortodoxe medicale în mediile în care tratamentul medical este precar, iar pacienții sunt în imposibilitatea achitării consultațiilor și a tratamentului;
3. organizarea de colacii, seminarii și conferințe pentru informarea și sensibilizarea clerului și studenților în teologie privind profilaxia bolilor, grija pentru cel

bolnav, precum și legătura dintre sănătatea spirituală și cea fizică;

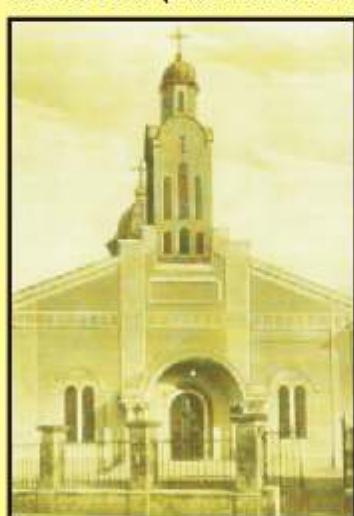
4. organizarea de cabinețe medicale care să susțină activitățile asociației.

La ora actuală asociația își desfășoară activitatea în parteneriat cu mai multe instituții din țară și străinătate, urmărind implementarea obiectivelor sale și susținerea activității social-caritative și misionare a Bisericii..

ÎNTÂLNIRE DE LUCRU CU TEMA „S.O.S PATRIMONIUL CULTURAL VLĂSCLEAN”, ORGANIZATĂ DE INSTITUȚIA PREFECTURII ȘI DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ CULTE ȘI PATRIMONIU CULTURAL NAȚIONAL GIURGIU

Luni, 6 iulie la orele 12.00, în Sala de Consilii a Prefecturii jud. Giurgiu, a avut loc întâlnirea de lucru cu tema „S.O.S PATRIMONIUL CULTURAL VLĂSCLEAN”, organizată de Instituția Prefecturii și Direcția pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Giurgiu. În cadrul acestei întâlniri a fost prezentată starea Patrimoniului cultural vlăscean de către domnul ing. Cristian Marciu, Director Coordonator al Direcției pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Giurgiu.

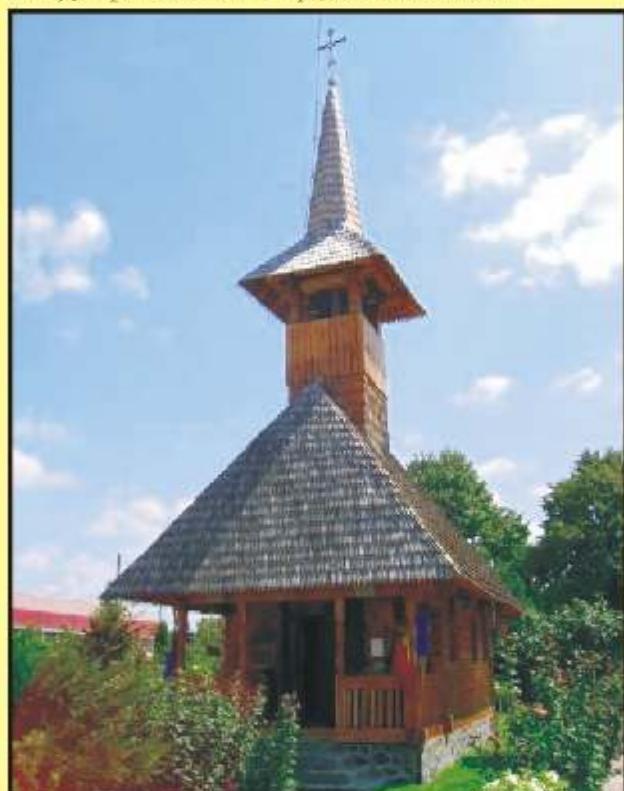

binecuvântarea Preasfințitului Părinte Ambrozie, Episcopia Giurgiului a fost reprezentată la acest eveniment de către PC. Pr. Buga Constantin, Vicar administrativ. Cu acest prilej, a fost încheiat un Protocol de colaborare între Episcopia Giurgiului și Direcția pentru Cultură Culte și Patrimoniu Cultural Național Giurgiu ce are ca scop protejarea și promovarea patrimoniului cultural național.

DUMINICA A V-A DUPĂ RUSALII

În Duminica a V-a după Rusalii, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Mănăstirii „Sf. M. Mc. Gheorghe” din mun. Giurgiu. Cu acest prilej, Preasfinția Sa a rostit un cuvânt de învățătură, în care a vorbit celor prezenti despre pericopa evanghelică în care a fost prezentată minunea vindecării celor doi demonizați din ținutul Gadarei, cărora le fusese anulată libertatea de către demonii care „locuau în ei”. De asemenea, Preasfințitul

Părinte a subliniat că însușirile diavolului se cunosc din faptele lui manifestate împotriva oamenilor, el fiind dintru inceput „neigăș de oameni” și „tatăl minciunii”. La final, i-a indemnă pe numeroși credințioși prezenti să lupte împotriva diavolului cu îngăduință și cu îndelungă răbdare, străduindu-se cu credință să-L chemă pe Hristos Mântuitorul, asemeni Sfântului Apostol Pavel: „Întru toate prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu”. (Filipeni 4, 6). „Sufletul, mărturisește Sfântul Ioan Gură de Aur, e ca un scut. Dacă îl loveste lancea și e moale, îl străpunge, dar, dimpotrivă, dacă e tare, nu-i pricinuiește nici o stricăciune, ci cade alături, cu vîrful îndoit. Dacă săgețile pe care le aruncă diavolul asupra unui suflet îl găsește slabit și lipsit de voință, atunci îl pătrund până în adânc, dar dacă îl găsește înări și puternic, diavolul însuși se depărtează neputincios, fără a-i pricinui nici cel mai mic rău. Ba, mai mult, de aici se nasc și două mari foloase, chiar trei: diavolul nu-l-a vătămat, ci-l-a lăsat mai puternic decât l-a găsit, și el însuși, de pe urma acestui fapt, a devenit mai slab”.

SEDINȚA PERMANENȚEI CONSILIULUI EPARHIAL AL EPISCOPIEI GIURGIULUI

În ziua de 13 iulie 2009, a avut loc, la sediul Centrului Eparhial al Episcopiei Giurgiului, ședința de lucru a Permanenței Consiliului episcopal, prezidată de Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, la care au fost invitați să participe și părinții protoierei ai celor patru protoierii. S-au discutat, potrivit ordinii de zi, o serie de probleme curente ale secțoarelor Centrului episcopal și au fost dezbatute mai multe teme referitoare la activitatea pastorală-misionară, teologic-educatională și culturală din cuprinsul Episcopiei Giurgiului. Cu același prilej, în cadrul ședinței, Pr. Chirculeanu Gabriel, a fost numit în funcția de Consilier al Sectorului Cultural și Comunicații Mass-Media. De asemenea, a fost evaluată activitatea catcheticeă desfășurată

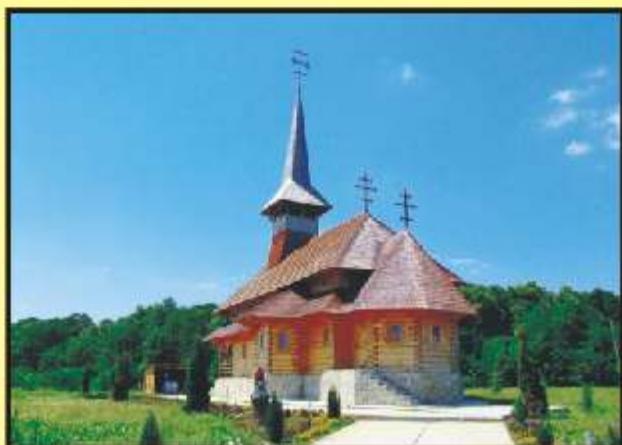
În cuprinsul Episcopiei Giurgiului, în vederea întocmirii unui raport de către Biroul de catehizare a tineretului, ce va fi prezentat cu ocazia Congresului Național *Hristos împărtășit copiilor*, care va avea loc în perioada 2-3 septembrie 2009, la Mănăstirea Brâncoveanu Sâmbăta de Sus.

DUMINICA A VI-A DUPĂ RUSALII

În Duminica a VI-a după Rusalii, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Mănăstirii „Buna Vestire” din Boibințin. În cuvântul de invățătură rostit numeroșilor credincioși prezenți, Preasfințitul Părinte a vorbit despre minunica vindecării slăbângoului din Capernaum care, lipsit de fortele fizice, a fost purtat de prietenii săi până la Mântuitorul Iisus care, văzând credința celor patru, redă paraliticului sănătatea și iertarea păcatelor, semn că slăbiciunea era o urmare a păcatelor săvârșite. De asemenea, Întâistălătorul eparchiei Giurgiului a arătat că boala, suferința umană, îndeosebi sub această stare a necredinței, a despărțirii de Dumnezeu, din care vine neputință și moarte, e în legătură cu păcatul. Păcatul reprezintă călcarea poruncii lui Dumnezeu, el fiind legat numai de creația ratională și constă, în esență, în ruperea și instrâinarea spirituală de Dumnezeu și de comununca cu El.

La final, a subliniat importanța hotărârilor luate la Sinodul IV Ecumenic de la Calcedon din anul 451, în cadrul căruia sinodalii au definit doctrina bisericească a celor două firi din persoana lui Iisus Hristos, prin următoarea mărturisire de credință: „Urmând Sfinților Părinți, noi

învățăm și mărturisim cu lojii pe Unul și același Fiu, pe Domnul nostru Iisus Hristos, desăvârșit în Dumnezeire și desăvârșit în umanitate, Dumnezeu adevărat și om adevărat, având sufletul rațional și trup, deofernă cu Totul după Dumnezeire și deofernă cu noi, după umanitate, fiind într-o toate asemenea nouă, în afară de păcat. Ca Dumnezeu, s-a născut mai înainte de lojii vecii din Tatăl, după Dumnezeire, iar ca om s-a născut în zilele cele de pe urmă pentru noi și pentru mântuirea noastră din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, Unul și același Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, cunoscut în două firi, în chip neamestecat și neschimbat și neimpărțit și nedespărțit, deosebirea firiilor nefiind nicidată distrusă prin unire, păstrându-se mai atât insușirea fiecăreia și întărinindu-se împreună într-o singură persoană și un singur ipostas, nu în două persoane, împărțit sau despărțit, ci Unul și același Fiu, Unul-Născut, Dumnezeu-Cuvântul, Domnul Iisus Hristos. Așa ne-avu învățat moi înainte despre El prooroci și însuși Domnul nostru Iisus Hristos și așa ne-a transmis Simbolul Părinților noștri”.

SFÂNTUL MARE PROOROC ILIE TESVITEANUL

În ziua de 20 iulie, când Biserica Ortodoxă îl sărbătorește pe Sf. Mare Prooroc Ilie Tesviteanul, Preasfințitul Părinte Dr. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Schitului „Acoperământul Maicii Domnului” din com. Izvoarele, jud. Giurgiu, cu prilejul celui de al doilea hram al schitului. Cu această ocazie, Preasfinția Sa a rostit un cuvânt de invățătură în care a subliniat importanța deosebită a Sfântului Mare Prooroc Ilie Tesviteanul. Originar din Tessa Galaadului, și-a desfășurat activitatea profetică în secolul al IX-lea î.Hr., în vremea domniei regelui Ahab din Samaria. Cinstea deosebită de care s-a bucurat Sfântul Ilie înaintea lui Dumnezeu este demonstrată prin arătarea sa pe Muntele Taborului alături de Moise, atunci când Mântuitorul s-a schimbat la Față înaintea ucenicilor Lui. Sfântul Maxim Mărturisitorul, în lucrarea sa *Questiones et dubia*, vorbește despre postul Sfântului Ilie și zelul său manifestat în aceză: „Cât despre acesta (Ilie), reprezentând tipul harismei proorociei, depășind în totalitate prescripțiile Legii, el postește patruzeci de zile, ceea ce înseamnă că harisma profetică prescrie abținerea de la consumul răului”. În acest sens, Sfântul Ilie prefigurează abstinența monahilor creștini, o abstinență a cărei punere în practică înseamnă, în primul rând, refuzul în a săvârși răul pentru a împlini virtuțile care duc la desăvârșire. Sfântul Ap. Iacob, vorbind despre Sf. Ilie, spune: „Ilie era om asemenea cu noi în slăbiciuni, dar, când s-a rugat ca să nu plouă, n-a plouat trei ani și șase luni. Apoi, iarăși s-a rugat și cerul a dat ploaie și pământul a rodit roada sa.” (Iacob 5, 17-18). Prin aceasta se arată atât puterea rugăciunii, cât și faptul că Dumnezeu ascultă totdeauna rugăciunea celor bineplăcuți Lui. La final, Preasfințitul Părinte Ambrozie a îndemnat sutele de credincioși prezenți să urmeze modelul de rugăciune a Sfântului Prooroc Ilie care s-a rugat peste măsură și glasul rugăciunii sale a ajuns în ceruri, până la Dumnezeu.

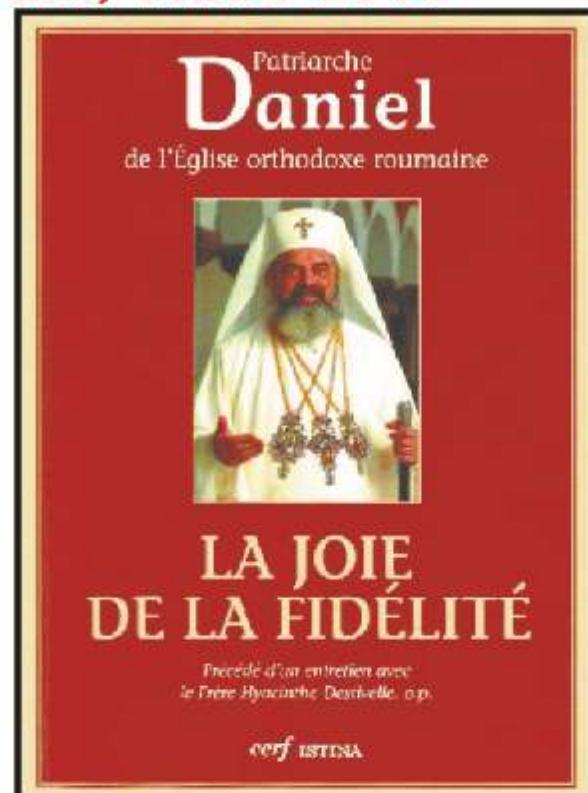
A FOST LANSATĂ CARTEA PRAEFERICITULUI PĂRINTE PARCHARH DANIEL, LA JOIE DE LA FIDÉLITÉ (BUCURIA FIDELITĂȚII), EDITURA CERF - ISTINA, PARIS 2009

In ziua de 9 iulie 2009, la Centrul de Studii Ecumenice ISTINA din Paris, a fost lansată carte Praefericitului Părinte Patriarh Daniel, *La joie de la fidélité (Bucuria fidelității)*, publicată recent de către editura pariziană CERF. Potrivit site-ului www.orthodoxie.com, volumul cuprinde o culegere douăzeci și cinci de articole și conferințe, scrise direct în limba franceză sau traduse din limba română, începând cu anul 1978, atunci când autorul studia la Universitatea din Strasbourg și purta numele de Dan Ilie Ciobotea, și până în februarie 2008, la câteva luni de la alegerea sa în demnitatea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Culegerea de texte este precedată de o converzire cu părintele Hyacinthe Destivelle, directorul Centrului ISTINA și responsabil al colecției în care a fost publicată carte. Intervalul cuprinde o introducere biografică, în care Patriarhul României vorbește despre familie, studiile în România, Franța și Elveția, formarea sa spirituală și teologică (cu evocarea unor personalități care au marcat pregătirea sa, precum părintele Ilie Clcoapa de la mănăstirea Sihăstria sau părintele profesor Dumitru Stăniloae), diversele funcții deținute în cadrul Bisericii și realizările sale, ca de exemplu consilier patriarhal, apoi Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și, în final, marile direcții ale poziției sale actuale ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Articolele și conferințele publicate în acest volum, grupate în opt rubrici, abordează subiecte dintre cele mai variate din domeniile teologiei, spiritualității și ecclaziologiei.

**BIROUL DE PRESĂ AL
PATRIARHIEI ROMÂNE**

UN AN DE LA TRECEREA LA DOMNUL A PROFESORULUI DAN SLUȘANSCHI

In ziua de 22 iulie se împlinăște un an de la trecerea la Domnul a Profesorului Dan Slușanschi. Cei ce au avut privilegiul să-l cunoască, au descoperit în Domnia Sa nu doar un reputat clasicist și indo-europeanist, ci mai ales un mare om, îndrăgostit iremediabil de România și românitate, acerb susținător al valorilor umane într-o lume care își uită din ce în ce mai mult originile. Opera sa este uriașă, însumând studii de specialitate, cărti, manuale și, mai ales, traduceri de o frumusețe incomparabilă, pornind de la autorii antichității și până la Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți. Pe lângă aceasta, Domnul Profesor a fost unul din marii etitori de caracter, îndrumând generații întregi de studenți nu doar prin hășișul studiilor clasice, ci și printr-o modernitate tot mai lipsită de perspectivă. De la catedră sau în timpul plimbărilor făcute între Universitate și Izvor, pe holul Facultății de Filologie Clasică sau pe o cărare de munte, Domnul Profesor nu a început să ne răcamintescă faptul că moștenirea trecutului nu trebuie doar cercetată, ci asumată cu bunele și relele ei, pentru că vom fi răspunzători nu doar de starea de fapt a prezentului ci și de perspectivele pe care le-ar putea oferi viitorul. Într-un ultim interviu, realizat pe 6 aprilie 2008, pentru Ziarul Lumina, Profesorul își expunea încă o dată crezul și speranțele în ceea ce

privește Tânără generație. Nu aveam de unde să știm că acel interviu se va transforma într-un veritabil testament cultural și spiritual: „Pe Tânărul de astăzi îl-ai să ţăiui, poate, să nu se lase copleșit de răutățile dimprejur și de amăgirile vîrstei, timerețea putând fi, nu arareori, ademenită alături de drumul cel bun. Munca fără de preget, acel labor improbus de care vorhea cîndeva Virgiliu, nu are de ușteptat, căi mai degrabă și mai mulți, o răsplătită materială concretă. Anii de trudă investiti cu drag îi ajută și pe cei de lângă tine, îți imbogățesc și îți susțin. N-are să face că-s destui nedestoinici care și găsesc așa de repede un culcuș mai cald sau o răsplătită mai bogată. Se bucură mai tare cine poate zâmbi mai apoi, cu conștiința curată a datoriei bine și temeinic împlinite. Iar cine caută un umăr de sprijin și un ajutor la vreme de necaz desigur că găsește, văci, spune Cartea: Bate și îți se va deschide, cere și îți se va da!“.

Dumnezeu să Vă odihnească împreună cu dreptii, Domnule Profesor!

**Pr. Prof. Adrian CAZACU,
Seminarul Teologic „Teocrist Patriarhul” -
Giurgiu**

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE AMBROZIE

Luna iulie 2009

Miercuri, 1 iulie

Preasfințitul Părinte Ambrozie, Episcopul Giurgiului, a avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacucernicii părinți consilieri.

Joi, 2 iulie

A primit în audiență preoți și credincioși din eparhie.

Duminică, 5 iulie

A săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în Catedrala Episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu și a rostit un cuvânt de învățătură în care a explicat pericopa evanghelică în care a fost prezentată una dintre vindecările săvârșite de Iisus asupra unui slujitor al unui militar roman, care apelează la Iisus ca la unica lui salvare.

Luni, 6 iulie

A prezidat ședința permanenței Consiliului Eparhial.

Martă, 7 iulie

A efectuat o vizită pastorală în cuprinsul eparhiei.

Miercuri, 8 iulie

A avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacucernicii părinți consilieri.

Joi, 9 iulie

A primit în audiență preoți și credincioși din eparhie.

Duminică, 12 iulie

A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Mănăstirii „Sf. M. Mc. Gheorghe” din mun. Giurgiu și a rostit un cuvânt de învățătură, în care a vorbit celor prezenți despre pericopa evanghelică în care a fost prezentată minunea vindecării celor doi

demonizați din ținutul Gadarei.

Luni, 13 iulie

A prezidat ședința permanenței Consiliului Eparhial.

Martă 14 iulie

A avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacucernicii părinți consilieri.

Duminică, 19 iulie

A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Mănăstirii „Buna Vestire” din Bolintin și a rostit un cuvânt de învățătură în care a vorbit credincioșilor prezenți despre minunea vindecării slăbănoșului din Capernaum.

Luni, 20 iulie

A asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserică Schitului „Acoperământul Maicii Domnului” din com. Izvoarele, jud. Giurgiu, cu prilejul celui de al doilea hram al schitului. Cu această ocazie, Preasfinția Sa a rostit un cuvânt de învățătură în care a subliniat importanța deosebită a Sfântului Mare Prooroc Ilie Tesviteanul.

Martă, 22 iulie

A avut program administrativ și a rezolvat o serie de probleme administrative împreună cu Preacucernicii părinți consilieri.

23-30 iulie

Cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Preasfințitul Părinte Ambrozie a efectuat un pelerinaj la mănăstirile din Sfântul Munte Athos.

BISERICA „SFÂNTUL PROOROC ILIE VITEAZUL” DIN SATUL CRUCEA DE PIATRĂ, COMUNA CĂLUGĂRENI, JUDEȚUL GIURGIU

Biserica din satul Crucea de Piatră, comună Călugăreni, județul Giurgiu, se află așezată în partea de vest a satului, lângă șoseaua națională București-Giurgiu și lângă apa râului Călniștea, fiind mărginită de două dealuri, care, pe timpuri, au fost împădurite cu tei și stejari.

Biserica din parohia Crucea de Piatră este construită în anul 1936, din cărămidă și beton armat, învelită cu tablă, cu hramul „Sf. Prooroc Ilie”, cu cheltuiala evlavioșilor ctitori Ilie C. Stoian și soția sa, așa cum reiese din pisania sfântului locaș, care au înzestrat, de asemenea, biserica cu toate cele necesare pentru săvârșirea cultului divin.

Biserica din satul Crucea de Piatră este construită în formă de cruce, cu două turle octogonale, cu ochiuri și ferestre, împodobite cu sculpturi. Întreaga biserică este construită din cărămidă, cu beton armat și tencuită cu praf de piatră. Este învelită cu tablă arămie și de jur împrejur este înconjurată cu un chenar în formă de funie împletită.

Pictura este realizată în ulei, în stil neobizantin, de către meșterul Leon-Alexandru Biju, care a pus toată stăruința și talentul pentru executarea ei. În interior, turla mare e sprijinită pe 4 bolti circulare, toate ferestrele au formă dreptunghiulară, iar în partea de sus au formă ovală. În anul 1967, întreaga pictură a fost spălată și vernisată de către pictorul autorizat Gh. Trușculescu din București. S-a introdus lumină electrică și s-a vopsit ușa de la intrare, făcută din fier forjat. Clopotnița este separată de biserică, iar casa parohială se află în curtea bisericii.

În apropiere de biserică se află crucea monumentală ridicată în anul 1682 de către domnul Șerban Cantacuzino, care a ridicat aici, ca semn aminte-aducător, acest monument, în cinstea glorioasei lupte a lui Mihai Viteazul, care, în anul 1595, în ziua de 13 august, a pus stăvila, biruind numeroasa armată condusă de către generalul Sinan Pasa. Inscriptia de pe cruce este cu litere chirilice specifice secolului al XVII-lea și are următorul cuprins: - **pe față (spre apus):** „*Sfânta aceasta și de viață aducătoare cruce ridicată este de prea luminatul și slăvitul Domn Io Șerban Cantacuzino Voievod, adevaratul nepot al bătrânumului Șerban Basarab.... și veșnică înălțare... este la capul acestui frumos și minunat pod carele înșiși împreună cu fiul său iubit..... la hucrarea lui fiind și*”; - **pe muchia stângă:** „*Pentru cui și Marii sale în vezi humă pomenire și multăriță să-i fie și să-i rămână el și Doamnei lui Mării și cuccorior lui, făcutu-s-a dar acest pod și această diannezească cruce s-a ridicat într’al patrulea an al Domniei sale la anul de la zidirea lumii 7.192 (iar de la Hristos 1682, luna octombrie ziua 17)*”; - **pe față dinspre râul Neajlov și Călniștea:** „*Răsărit.....dar din ridicarea acestei cinstite și de făcătoare cruci arată osteneala și strădania facerii acestui mare și temeinic pod, întru vesnică pomenire, iar luminatul acest.... precum și ce.... față s-au zis...sau întru pomenirea și cinstiții bonii măriei sale, căte s-au întâmplat la facerea podului acestuia împreună cu al lui luminat Domn.... din toți cu multă strădanie și osteneala de la începerea poahlui până la sfârșit care pe nume sunt aceștia: Radu Năsturel Vel ban, Badea Bălăcea un vel voivic, Gligore Grădișteanul, vel logofăt, Vlad Gocorăscul Vel logofăt, Constantin Brâncoveanul vel spătar, Iordache Cantacuzino vel stolnic, Alexandru biu vel stolnic, Mihul biu vel spătar, Tânase vel armăș, Constantin Bălăceanul vel agă, Șerban ot logofăt, Fiera ot vistier, Șerban vel căpitan za leșegii, Pârvului Cretulescu ot postelnic, fiind împreună cu toate breslele, slujitorii și ai curții, drept acela s-au scris ca să fie vesnică pomenire*”; - **N.B. muchia dreaptă, adică ultima parte, nu are text.** Transcrierea a fost făcută după carteia istoricului Nicolae Bălcescu intitulată „Istoria românilor sub Mihai Voievod Viteazul”. De remarcat că inscripția de pe cruce, azi pe cele mai multe locuri, e ștersă definitiv din cauza intemperiilor vremii. Ea este adăpostită sub o cupolă de formă octogonală, cu arcade în stil bizantin. Cărămidă este subțire și s-a zidit cu mortar cald. Deasupra cupolei se află un vultur de bronz, cu aripile tăiate, simbol că Țara Românească în acea vreme nu era întregită. Ca lucrare de artă, Profesorul Nicolae Iorga spune că „această cruce întrece tot ce s-a mai făcut în acest domeniu”. Înălță de peste 3 m, lată de peste un metru, e toată lucrată în cîmplicate flori și cu sculptură deosebită și ingrijită. Face cîinste meșterilor unei epoci de harnici și dîbaci săpători în piatră, epocă din care ne vine mănăstirea de la Argeș.

În sinodul bisericii din comună Călugăreni se găsește scris textul: „*În localitatea acestui sat Călugăreni- Crucea de Piatră, județul Vlașca, fiind monumentul istoric: Crucea, semnul de biruință al nostru creștinilor, s-a ridicat acest semn de către familia Cantacuzino, dar pe dânsa nu se află scris decât gradele de boieri ale familiei D-lor, cum se zicea pe acele timpuri pitari, stolnic, paharnic, vistier, logofăt, vel logofăt etc. și nu scris că este ridicată spre aducerea aminte de biruință marei Voievod Mihai, ci numai spre amintirea de facerea unui pod, ceea ce nu este deloc adevarat, aceasta de temere Turciei cre era puternică, însă adevaratul a rămas din gură în gură cum s-a aflat de la bătrânum noșneag de aci din Călugăreni, Radu Tapalagă, din spusele căruia voi descrie mai la vale, că, într-adevar, ridicarea sfintei cruci nu a fost ridicată spre amintirea de războiul repartat- anul 1876 ianuarie 16 semnează preotul Petre Popescu din comuna Tungăru, hirotonit pe seama bisericii Călugăreni și Crucea de Piatră.*

De la această cruce-monument își are denumirea Călugăreni și Crucea de Piatră.

Tot în curtea acestui monument se găsește un obelisc de marmură albă, ridicat în anul 1905 de către toate comunitatele din fostul județ Vlașca. Lângă gardul de fier al bisericii, în partea de nord, se află o cruce de piatră ridicată în anul 1878 de către grănarii din mahala „Delea Veche” din București, care făceau dese popasuri la căratul grăului spre portul Giurgiu, despre acești vestiți grănar din vechime ne vorbește și dramaturgul și scriitorul Barbu Delavrancea în scrierile sale.

Iată pe dealul dinspre răsărit al bisericii se află o cruce-monument, opera sculptorului Oscar Spöthe, ridicată de către regele Carol I în anul 1913, tot în amintirea luptelor lui Mihai Viteazul. Dar, din păcate, a rămas nefeterminată până în zilele noastre, deoarece atunci a început războiul din Balcani și îl lipsesc cele patru basoreliefuri cu inscripțiile lor.

BISERICA „SFÂNTUL PROOROC ILIE TESVITEANUL”
DIN SATUL CRUCEA DE PIATRĂ, COMUNA CĂLUGĂRENI, JUDEȚUL GIURGIU

- imagini -

*Crucea monumentală
ridicată în anul 1682
de către Șerban
Cantacuzino, Voievodul
Țării Românești*

*Această Sf. Cruce a fost
ridicată de către Carol I
în anul 1913, în amintirea
victoriei asupra oștilor
ottomane obținută de către
Mihai Viteazul în anul 1595*